

Ontwikkelingen rente AWBZ zorginstellingen 1987–2011

Onderzoek in opdracht van het Ministerie van
Volksgezondheid, Welzijn en Sport

Ontwikkelingen rente AWBZ zorginstellingen 1987–2011

Onderzoek in opdracht van het Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Verklaring van tekens

.	gegevens ontbreken
*	voorlopig cijfer
**	nader voorlopig cijfer
x	geheim
–	nihil
–	(indien voorkomend tussen twee getallen) tot en met
o (o,o)	het getal is kleiner dan de helft van de gekozen eenheid
niets (blank)	een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
2011–2012	2011 tot en met 2012
2011/2012	het gemiddelde over de jaren 2011 tot en met 2012
2011/'12	oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz., beginnend in 2011 en eindigend in 2012
2009/'10	
–2011/'12	oogstjaar, boekjaar enz., 2009/'10 tot en met 2011/'12

In geval van afronding kan het voorkomen dat het weergegeven totaal niet overeenstemt met de som van de getallen.

Colofon

Uitgever

Centraal Bureau voor de Statistiek
Henri Faasdreef 312
2492 JP Den Haag

Prepress en druk

Centraal Bureau voor de Statistiek
Grafimedia

Omslag

Telldesign, Rotterdam

Inlichtingen

Tel. 088) 570 70 70
Fax (070) 337 59 94
Via contact formulier:
www.cbs.nl/infoservice

Bestellingen

E-mail: verkoop@cbs.nl
Fax (045) 570 62 68

Internet

www.cbs.nl

© Centraal Bureau voor de Statistiek,
Den Haag/Heerlen, 2012.
Verveelvoudiging is toegestaan,
mits het CBS als bron wordt vermeld

Samenvatting

Afgelopen jaren ontvingen AWBZ-zorginstellingen een gegarandeerde vergoeding voor hun kapitaallasten van zorgvastgoed via het wettelijk budget. Tot de kapitaallasten worden rentelasten, afschrijvingen en huur gerekend. Vanaf 2012 moeten zorginstellingen integrale tarieven hanteren waarbij een vergoeding is inbegrepen voor de kapitaallasten. Het is belangrijk dat de tarieven gebaseerd worden op een reële vergoeding van de rentelasten. Op basis van de overzichten van langlopende leningen uit jaarrekeningen 2011 wordt de ontwikkeling in de afgelopen ruim twintig jaar geschetst van de werkelijke rentepercentages en rentelasten. Verder worden de gerealiseerde rentelasten vergeleken met de door de NZa vergoede rentelasten en wordt het verschil bekeken tussen de werkelijke rente en de kapitaalmarktrente.

De rentepercentages waarvoor zorgconcerns langlopende leningen afsluiten verschillen sterk. De spreiding van de rente is sinds de introductie van de rentenormering in 1996 minder groot. Vanaf 2008 neemt de spreiding weer toe. De afgesloten mediane rente stijgt in 2011 weer na een jarenlange daling vanaf 2007. Voor de jaren na 2006 wordt de afstand tussen de afgesloten rentepercentages en de kapitaalmarktrente weer iets groter. Hierbij liggen de afgesloten rentepercentages boven de kapitaalmarktrente.

Trefwoorden: Rente, AWBZ, werkelijke lasten, NZa, langlopende leningen, kortlopende leningen, vastgoed.

Inhoud

	Samenvatting	3
1	Inleiding	7
2	Beschrijving van het onderzoek	8
	2.1 Populatie	8
	2.2 Onderzoeksmethode	8
	2.3 Bronnen	9
	2.4 Opmerkingen bij de tabellen en figuren	11
3	Financiële kengetallen zorginstellingen	12
	3.1 Lang- en kortlopende schulden en kapitaallasten naar sector	12
	3.2 Representativiteit uitgevoerde analyse	14
	3.3 Rentevergoeding NZa 2011 versus jaarrekeningen 2011	15
4	Lang krediet	17
	4.1 Spreiding van rente lang krediet	17
	4.2 Kapitaalmarktrente	18
	4.3 Rente lang krediet naar sector	19
	4.4 Rente lang krediet naar grootteklasse totale bedrijfsopbrengsten	21
	4.5 Rente lang krediet naar looptijd van de lening	22
	4.6 Rente lang krediet naar solvabiliteit, weerstandsvermogen en rentabiliteit	23
	4.7 Rentelasten lang krediet	24
5	Kort krediet	27
6	Conclusies	29
7	Begrippen en afkortingen	31
8	Tabellenset	33
	Medewerkers publicatie	44

1 Inleiding

Voor de beleidsontwikkeling van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) is er behoefte aan inzicht in de ontwikkeling, over de afgelopen ruim twintig jaar, van de werkelijke rentelasten van zorginstellingen die geheel of grotendeels gefinancierd worden vanuit de AWBZ.

Aanleiding voor deze vraag is de afschaffing van het zogenaamde bouwregime per 1 januari 2009 en de introductie van integrale tarieven inclusief kapitaallasten per 1 januari 2012. Voor de afschrijvingskosten zijn nieuwe termijnen vastgesteld. Voor de vergoeding van de rentelasten moeten nieuwe rentepercentages worden vastgesteld. Met ingang van 2012 wordt gerekend met een rente van 5%¹⁾. Voor de jaren na 2012 wordt rekening gehouden met rente-ontwikkelingen.

Het ministerie van VWS heeft daarom het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) in de zomer van 2012 gevraagd om tabellen en figuren samen te stellen die inzicht geven in de relatie van de door de AWBZ-zorginstellingen werkelijk betaalde rente met de algemene kapitaal- en geldmarktrente. Ook is het CBS gevraagd om de werkelijk betaalde rente door zorginstellingen te vergelijken met de in de afgelopen jaren door de Nederlandse Zorgautoriteit (NZa) vergoede rente via genormeerde tarieven. Dit rapport is een herhaling van eerdere onderzoeken waarbij de resultaten in dit rapport zijn gebaseerd op recente jaarrekeningen 2011. De vorige onderzoeken waren op basis van jaarrekeningen 2007, 2009 en 2010.

In dit onderzoek is de ontwikkeling van de rente van langlopende leningen bekeken over de jaren 1987 – 2011. Deze analyses zijn gebaseerd op de gegevens over leningen die zorgconcerns tot eind 2011 zijn aangegaan. Naast de afgesloten rentepercentages is ook de looptijd van de lening en de grootte van de totale bedrijfsopbrengsten van het zorgconcern in het onderzoek meegenomen. Afzonderlijke analyses zijn uitgevoerd voor de sectoren Geestelijke Gezondheidszorg (GGZ), Gehandicaptenzorg (GHZ) en Verpleeghuis- en Verzorgingshuiszorg (VV).

¹⁾ NZa, Beleidsregel CA-300-525, Tarieven normatieve huisvestingscomponent (NHC) bestaande zorgaanbieders, 2012.

2 Beschrijving van het onderzoek

2.1 Populatie

De populatie in dit onderzoek bestaat uit zorgconcerns met als hoofdactiviteit GGZ (langdurige en geneeskundige GGZ), GHZ of VV, die geheel of gedeeltelijk gefinancierd worden vanuit de AWBZ. Enkele GGZ-zorgconcerns uit de GGZ-populatie in dit onderzoek zijn geheel of gedeeltelijk Zvw-gefinancierd en ontvangen geen AWBZ-financiering. Als de zorgconcerns naast bovengenoemde hoofdactiviteit nog andere zorg of diensten verlenen, tellen deze nevenactiviteiten mee in de statistische beschrijving.

2.2 Onderzoeksmethode

Voor de berekeningen van de uitkomsten vormen de overzichten van langlopende leningen per zorgconcern uit de jaarrekeningen de basis. AWBZ-zorginstellingen zijn conform de regeling jaarverslaggeving verplicht om deze overzichten op te nemen in de jaarrekening. Per lening worden gegevens verstrekt over werkelijk betaalde rente, hoofdsom, looptijd, restschuld en aflossingen. Het voor dit onderzoek samengestelde bestand met leningengegevens is afkomstig uit door zorgconcerns gedeponeerde jaarrekeningen in Pdf bij het CIBG op www.jaarverslagenzorg.nl. Op basis van dit bestand zijn diverse analyses uitgevoerd.

Voor de vergelijking van de gegevens per lening met de uitkomsten uit de statistiek Zorginstellingen van het CBS en de vergelijking van gegevens per lening met de NZa-vergoedingen (beschikbaar op NZa-instellingsniveau) zijn de individuele leninggegevens per zorgconcern geaggregeerd naar het niveau van het totale zorgconcern. Dit is nodig omdat de gegevens uit de statistiek Zorginstellingen alleen op het niveau van het totale zorgconcern beschikbaar zijn. Evenzo kunnen de NZa-gegevens meestal ook alleen vergeleken worden op het niveau van het totale zorgconcern. Voor het aggregeren van de leninggegevens naar totaal zorgconcernniveau is voor de looptijd en de rente per zorgconcern een gemiddelde over alle leningen berekend.

De indeling van de individuele leninggegevens van een zorgconcern naar sector en naar grootte van de totale bedrijfsopbrengsten van het zorgconcern volgt uit de koppeling per zorgconcern met de microdata uit de statistiek 'Zorginstellingen' via het 'Zorgeenhedenregister' van het CBS. In dit 'Zorgeenhedenregister' zijn alle zorgconcerns naar hoofdactiviteit ingedeeld in een klasse van de StandaardBedrijfsIndeling (SBI) voor 2008.

2.3 Bronnen

Overzicht Langlopende leningen uit Jaarrekeningen (pdf) (CIBG)

Zorgconcerns die geheel of gedeeltelijk gefinancierd worden uit de Zvw/AWBZ moeten vanaf 2007 elk jaar verantwoording afleggen over de manier waarop zij hun geld besteden. Die verantwoording doen ze aan de hand van het 'Jaardocument Zorginstellingen', dat door het CIBG wordt verzameld. Het Jaardocument bestaat uit drie onderdelen: het 'Maatschappelijke verslag', kwantitatieve variabelen in 'DigiMV' en een jaarrekening in Pdf (of Excel). De jaarrekeningen worden op internet gedeponeerd via de website www.jaarverslagenzorg.nl. Voor het jaar 2011 zijn veruit de meeste jaarrekeningen in Pdf aangeleverd. Van de Pdf-files zijn de gegevens uit het onderdeel 'overzicht leningen' via OCR (Optical Character Recognition) naar een database overgebracht. Daarnaast zijn van enkele Pdf-files de gegevens handmatig vertoetst. In het overzicht Langlopende leningen geeft het zorgconcern aan welke leningen gedurende het jaar zijn afgesloten en/of afgelost. Van leningen die in eerdere jaren zijn afgesloten wordt de datum van afsluiting opgegeven, het rentepercentage en de resterende looptijd. Tussentijdse rentewijzigingen worden meestal direct in het overzicht aangepast. De afsluitingsdatum blijft daarbij in vrijwel alle gevallen ongewijzigd, evenals de looptijd van de lening.

Gaafgemaakte DigiMV-data (CBS)

Door het CBS zijn statistieken over de jaren 2006 t/m 2011 samengesteld over zorginstellingen op basis van DigiMV-data. De DigiMV-data zijn onderdeel van het 'Jaardocument Zorginstellingen' en bevatten (een selectie van) de balans- en resultaatrekening variabelen. Ook bevat DigiMV een sectorspecifieke opvraag (bijv. productiegegevens). Het overzicht langlopende leningen maakt geen deel uit van DigiMV. Door het CBS is het ruwe DigiMV-bestand gaafgemaakt, d.w.z. op basis van diverse controles zijn de data gecorrigeerd en/of aangevuld. Vervolgens zijn de uitkomsten opgehoogd tot de populatietotalen op basis van NZa-budgetten. De doelpopulatie bestaat uit zorgconcerns die geheel of gedeeltelijk gefinancierd worden uit de Zvw/AWBZ en met de volgende klasse van de StandaardBedrijfsIndeling (SBI) voor 2008 uit het Algemeen Bedrijfsregister (ABR):

2.3.1 Aantal zorgconcerns per SBI-klasse, 2011

	Hoofdactiviteit	Aantal zorgconcerns
SBI		
86104 + 86222	Geestelijke gezondheidszorg (GGZ)	100
8720 + 87301	Gehandicaptenzorg (GHZ)	140
8710 + 87302	Verpleeghuis- en Verzorgingshuiszorg (VV)	313
Daarnaast is vergeleken met de volgende SBI-klasse		
86101 t/m 86103	Ziekenhuiszorg (ZKH)	106
88101	Thuiszorg (T)	141

Tot de SBI Ziekenhuiszorg (ZKH) behoren zowel universitaire medische centra, algemene als categorale ziekenhuizen en revalidatie-instellingen.

Per zorgconcern zijn in de statistiek 'Zorginstellingen' naast de hoofdactiviteit ook alle nevenactiviteiten meegenomen in de statistische beschrijving. Dit betekent bijvoorbeeld dat een concern dat naast

een ziekenhuis ook een klein verpleeghuis heeft, in de beschrijving naast de ziekenhuiszorg ook de verpleeghuisactiviteiten meeneemt.

Aanvaardbare rentelasten uit de nacalculatieformulieren (NZa)

In de nacalculatieformulieren van de NZa verantwoorden zorginstellingen de productie van een jaar. Op basis van deze nacalculatieformulieren wordt het definitieve budget door de NZa aan de zorginstelling toegekend. De rentelasten uit de nacalculatieformulieren 2011 zijn de totale kosten die in 2011 binnen het budget door de NZa m.b.t. rente zijn vergoed. Deze kosten worden berekend aan de hand van normrentes en volgen uit het 'calculatiemodel rentekosten'. De vergoede rentelasten 2011 zijn conform NZa beleidsregels (CA-300-473) opgebouwd uit meerdere onderdelen;

- Genormeerde rentelasten van langlopende leningen;
- Normrente over verschil activa en passiva (= kort krediet volgens NZa);
- Inflatievergoeding over het eigen vermogen;
- Het rentedeel gehuurde instandhouding.

Voor dit onderzoek zijn alleen de totale bedragen aan vergoede rentelasten per zorginstelling uit het AWBZ-budget beschikbaar. Om een vergelijking te kunnen maken met jaarrekeningdata 2011 zijn de door de NZa vergoede rentebedragen over 2011 gebruikt.

Geld- en kapitaalmarktrente (DNB, Bloomberg)

De Nederlandsche Bank (DNB) publiceert op de eigen website diverse reeksen met rentetarieven. Voor dit onderzoek is de Euribor/Aibor (eenmaands, driemaands en twaalfmaands) gebruikt ter vergelijking van de kortlopende rente. Voor vergelijking van de langlopende rente is de kapitaalmarktrente 'jongste tienjarige staatslening' overgenomen. Naast de tienjaars staatslening zijn ook gemiddelde rentes meegenomen van de korte en middellange staatslening. Een reeks met rentetarieven van de vijfjaars Nederlandse staatslening is afkomstig van Bloomberg.

Als maatstaf van de kapitaalmarktrente wordt vaak naar staatsleningen gekeken. Gezien het lage debiteurenrisico (risico dat er niet betaald wordt) bij een Nederlandse staatslening, geldt dit tarief vaak als een soort basistarief. Andere leningen met hogere risico's kennen dan een renteopslag voor dat hogere risico, waarbij geldt dat de opslag hoger wordt, naarmate het debiteurenrisico hoger wordt. Bovendien geldt normaal gesproken dat de rente hoger wordt bij een langere looptijd. Ook bij hypotheek en consumptieve leningen is de kapitaalmarktrente belangrijk. Bij leningen met een langere renteperiode, bewegen de hypotheekrente en de leenrente vaak mee met de kapitaalmarktrente. Voor de jongste tienjarige staatslening wordt altijd een staatslening gekozen, met een looptijd in de buurt van de 10 jaar. Bron: www.homefinance.nl.

De Euribor rentetarieven worden in de financiële wereld gebruikt voor het vaststellen van rentes voor allerlei afgeleide producten, zoals hypotheek, leningen, spaarrekeningen en renteswaps. Bij hypotheek, leningen en spaarrekeningen met een korte rentevaste periode, is de hoogte van de hypotheekrente, spaarrente en leenrente daardoor nauw verbonden met de rente ontwikkeling van het Euribor tarief met een vaste opslag. Bron: www.homefinance.nl.

2.4 Opmerkingen bij de tabellen en figuren

Betekenis jaren in figuren

De in dit onderzoek getoonde overzichten van rentepercentages naar jaren zijn gebaseerd op de overzichten van langlopende leningen uit de jaarrekeningen van het verslagjaar 2011. De jaren verwijzen hierin naar het jaar waarin een lening is afgesloten. Dit jaar komt niet altijd overeen met het jaar waarin het huidige rentetarief is ingegaan. Reden hiervoor is dat in de meeste gevallen de afsluitingsdatum (en looptijd) bij tussentijdse rentewijziging niet worden aangepast in het overzicht.

Bronvermelding

De bronvermelding bij de figuren en tabellen verwijst naar de gebruikte data voor het samenstellen van de specifieke figuur of tabel. Indien alleen gegevens uit de 'overzichten langlopende leningen' van de jaarrekeningen 2011 zijn gebruikt, bijvoorbeeld in een overzicht gemiddelde rentepercentages naar jaren, wordt de bron 'jaarrekeningen 2011' vermeld. In geval van aanvulling met populatiegegevens uit de statistiek 'Zorginstellingen', bijvoorbeeld gebruik van 'Totale bedrijfsopbrengsten', is de bronvermelding 'CBS' opgenomen. De bron 'DNB' verwijst naar de rentetarieven 'Euribor' (rente kort krediet) en/of korte (3-5 jaar), middellange (5-8 jaar) en tienjarige staatsleningen (rente lang krediet) van De Nederlandsche Bank (DNB). De bron 'Bloomberg' verwijst naar de rentetarieven van de vijfjaars Nederlandse staatsleningen. Bloomberg is een dienstverlenend bedrijf dat is gespecialiseerd in de verspreiding van financieel nieuws en financiële gegevens. De bron 'NZa' verwijst naar de rentevergoedingen die zorginstellingen hebben ontvangen van de NZa (onderdeel van het wettelijk budget).

Totale populatie of steekproef?

De grafieken en tabellen in hoofdstuk 3 beschrijven de totale populatie zorginstellingen die geheel of gedeeltelijk gefinancierd worden uit de AWBZ/Zvw. Voor een groot deel van deze instellingen zijn leninggegevens beschikbaar uit de overzichten van langlopende leningen uit de jaarrekeningen.

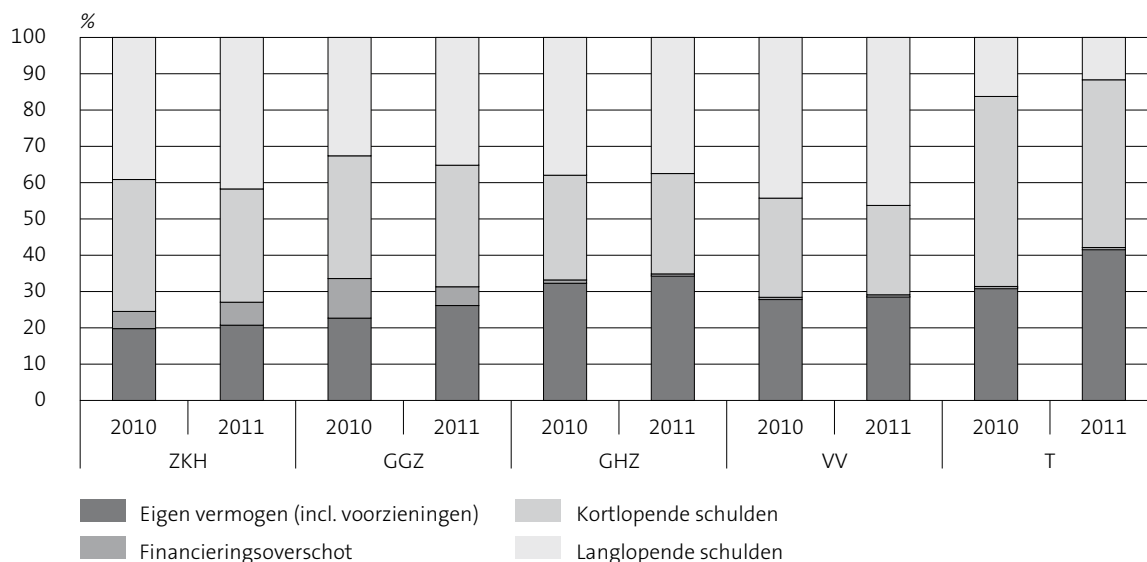
De resultaten in hoofdstuk 4 zijn gebaseerd op deze leninggegevens uit de jaarrekeningen en beschrijven dus alleen een representatieve steekproef, en niet de totale populatie. Enige uitzondering hierop in hoofdstuk 8 is tabel 8.11 waarin de berekende rentelasten op basis van de gegevens uit de jaarrekeningen zijn opgehoogd tot populatietotalen.

3 Financiële kengetallen zorginstellingen

3.1 Lang- en kortlopende schulden en kapitaallasten naar sector

De opbouw van de schuldenlast van zorgconcerns kan sterk verschillen. Dit heeft voor een belangrijk deel te maken met het type activa (bezittingen). Een zorgconcern met veel materiële vaste activa, trekt hiervoor veelal langlopende kredieten aan. In geval van meer kortdurende verplichtingen, wordt eerder kortlopend krediet aangetrokken. Dit verschil is duidelijk te zien bij de sectoren Verpleging- en Verzorging (VV) en de sector Thuiszorg (T). Thuiszorgactiviteiten zijn extramuraal van karakter. Dit betekent dat het aandeel materiële vaste activa (o.a. gebouwen) bij Thuiszorg naar verhouding veel lager is dan bij de Verzorging- en Verpleeghuiszorg, die vooral intramuraal plaatsvindt. In figuur 3.1.1 is zichtbaar dat het aandeel opgenomen kortlopende leningen bij thuiszorgconcerns veel groter is dan bij de verpleeg- en verzorgingshuizen (VV). In 2011 is voor elke sector het aandeel kortlopende schulden afgenomen ten opzichte van 2010. Het aandeel langlopende schulden is bij de gehandicaptenzorg (GHZ) ongeveer gelijk gebleven, bij Thuiszorg afgenomen en bij de overige sectoren toegenomen ten opzichte van 2010.

3.1.1 Procentuele verdeling Balans Passiva

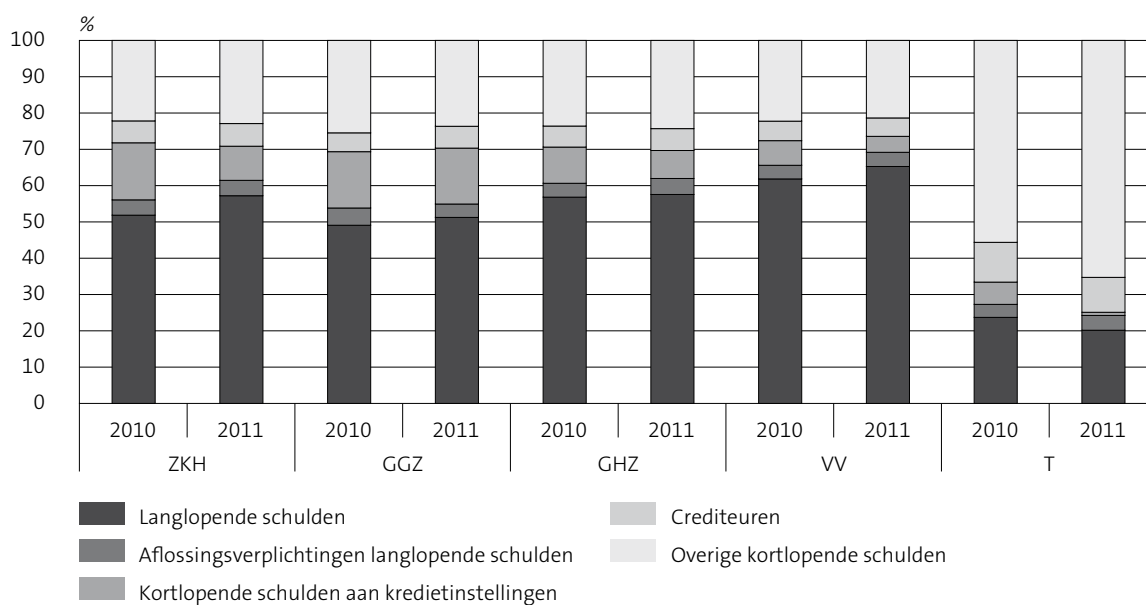

Bron: CBS.

De opbouw binnen de kort- en langlopende leningen is zichtbaar in figuur 3.1.2. Voor de meeste sectoren ligt in 2011 het aandeel langlopende leningen in de buurt van de 50 tot 65 procent. Een uitzondering vormt de Thuiszorg met een kleiner aandeel van 20 procent. Uitgezonderd de GGZ, is bij alle andere sectoren het aandeel kortlopende schulden aan kredietinstellingen sterk afgenomen ten opzichte van 2010.

Het onderscheid tussen kort- en langlopende leningen ligt in de jaarrekening op 1 jaar. De langlopende leningen hebben een (resterende) looptijd van langer dan 1 jaar. De aflossingverplichtingen van langlopende leningen worden in de jaarrekening (en DigiMV) als afzonderlijke post opgenomen onder de kortlopende leningen. Deze leningen, die een oorspronkelijke looptijd hebben van langer dan één jaar, verschuiven het laatste jaar naar de kortlopende schulden. Deze aflossingverplichtingen worden door de zorgconcerns ook meegenomen in het 'overzicht langlopende leningen' in de jaarrekening.

3.1.2 Procentuele verdeling langlopende en kortlopende schulden

Bron: CBS.

De afgelopen jaren ontvingen zorginstellingen een gegarandeerde vergoeding voor hun kapitaallasten via het wettelijk budget. Tot de kapitaallasten worden financiële lasten, afschrijvingen en kosten van huur en lease van kapitaalgoederen gerekend. Vanaf 2012 moeten zorginstellingen integrale tarieven gaan hanteren waarbij een vergoeding is inbegrepen voor de kapitaallasten. In combinatie met prestatiebekostiging loopt een zorginstelling hierdoor het risico dat kapitaallasten niet volledig worden gedekt als niet 100 procent van de geplande omzet wordt gehaald. Zie tabel 3.1.3 voor een overzicht van de kapitaallasten van zorgconcerns in 2011. Voor elke zorgsector bedraagt het aandeel van de financiële lasten, waarvan het merendeel rentelasten betreft ongeveer 2 procent van de totale lasten. Alleen bij de Thuiszorg ligt dit aandeel een stuk lager met 0,4 procent.

3.1.3 Kapitaallasten zorgconcerns, 2011

	Afschrijvingen	Huur	Financiële lasten	Subtotaal Kapitaallasten	Overige bedrijfslasten	Totale bedrijfslasten (incl. financiële lasten)
<i>mln euro</i>						
Sector						
ZKH	1 581	137	467	2 184	19 321	21 506
GGZ	285	182	92	559	4 892	5 451
GHZ	408	305	117	830	6 624	7 454
VV	747	650	253	1 650	12 015	13 665
T	30	51	7	89	1 659	1 747
Totaal	3 051	1 324	937	5 312	44 511	49 823
<i>% aandeel</i>						
Sector						
ZKH	7,4	0,6	2,2	10,2	89,8	100
GGZ	5,2	3,3	1,7	10,3	89,7	100
GHZ	5,5	4,1	1,6	11,1	88,9	100
VV	5,5	4,8	1,9	12,1	87,9	100
T	1,7	2,9	0,4	5,1	94,9	100
Totaal	6,1	2,7	1,9	10,7	89,3	100

Bron: CBS.

Kijkend naar het totale aandeel kapitaallasten in de totale bedrijfslasten van zorgconcerns, komt naar voren dat bij de VV-instellingen het aandeel kapitaallasten het grootst is en bij de thuiszorginstellingen het kleinst. Bij thuiszorginstellingen is het aandeel afschrijvingen in de totale bedrijfslasten het laagst. Bij de ziekenhuizen daarentegen het hoogst. De ziekenhuizen hebben een heel laag aandeel aan huur in de totale bedrijfslasten.

3.2 Representativiteit uitgevoerde analyse

De analyse is uitgevoerd op jaarrekeningen van 433 AWBZ-zorgconcerns (GGZ, GHZ en VV en exclusief T). Deze AWBZ-concerns uit de steekproef hebben gezamenlijk 26,1 miljard euro aan totale bedrijfsopbrengsten en vertegenwoordigen 97% van de totale bedrijfsopbrengsten van alle AWBZ-concerns.

In tabel 3.2.1 is zichtbaar dat voor de diverse sectoren (uitgezonderd Thuiszorg) van een voldoende groot aantal zorgconcerns leninggegevens beschikbaar zijn. Qua aantal zorgconcerns is de dekkinggraad bij de thuiszorg laag, maar qua aandeel eindstand langlopende leningen wel voldoende. Dit komt doordat kleine thuiszorginstellingen veelal geen langlopende leningen hebben. In tabel 8.3 in de bijgaande tabellenset worden de cijfers verder uitgesplitst naar grootteklasse van de totale bedrijfsopbrengsten. Op basis hiervan (tabellen 3.2.1 en 8.3) lijkt het goed mogelijk representatieve uitkomsten te publiceren over rentepercentages en rentelasten van AWBZ-zorgconcerns.

3.2.1 Representativiteit sectoren in onderzoek, 2011

	Zorgconcerns			Totaal bedrijfsopbrengsten			Totaal eindstand (restschuld) langlopende leningen		
	Lening-gegevens uit Jaarrekening beschikbaar	Geen lening-gegevens beschikbaar	Totaal	Lening-gegevens uit Jaarrekening beschikbaar	Geen lening-gegevens beschikbaar	Totaal	Lening-gegevens uit Jaarrekening beschikbaar	Geen lening-gegevens beschikbaar	Totaal
	<i>Aantal</i>			<i>mln euro</i>					
Sector									
ZKH	101	5	106	21 255	590	21 845	10 270	260	10 530
GGZ	62	38	100	5 203	347	5 550	1 810	13	1 823
GHZ	106	34	140	7 435	177	7 612	2 364	32	2 395
VV	265	48	313	13 482	416	13 899	6 006	67	6 072
T	23	118	141	1 084	693	1 777	88	11	99
AWBZ (excl. T)	433	120	553	26 120	940	27 060	10 179	111	10 290
Totaal	557	243	800	48 459	2 224	50 683	20 538	382	20 920
	%								
Sector									
ZKH	95	5	100	97	3	100	98	2	100
GGZ	62	38	100	94	6	100	99	1	100
GHZ	76	24	100	98	2	100	99	1	100
VV	85	15	100	97	3	100	99	1	100
T	16	84	100	61	39	100	89	11	100
AWBZ (excl. T)	78	22	100	97	3	100	99	1	100
Totaal	70	30	100	96	4	100	98	2	100

Bron: Jaarrekeningen 2011, CBS.

3.3 Rentevergoeding NZa 2011 versus jaarrekeningen 2011

De cijfers in tabel 3.3.1 betreffen de totale CBS-populaties van instellingen die geheel of gedeeltelijk AWBZ/Zvw-gefinancierd zijn in 2011 en met de hoofdactiviteit GGZ, GHZ of VV.

Uit tabel 3.3.1 blijkt dat alle AWBZ-zorgconcerns (excl. Thuiszorg) 420 miljoen euro ontvingen als vergoeding uit de AWBZ voor de rentelasten. Deze vergoeding is lager dan de totale gerealiseerde financiële lasten (zoals opgenomen in de jaarrekeningen), waarvan het grootste deel rentelasten betreft, ter grootte van 463 miljoen euro.

Een deel van het verschil kan verklaard worden uit het ontbreken van een vergoeding van rentelasten in het kader van Zvw-financiering van GGZ-zorgconcerns in de totale vergoede rentelasten door de NZa. Het overzicht voor het NZa-totaal omvat alleen de binnen de AWBZ ontvangen vergoeding voor rentelasten. Het verschil is daarom het grootst bij GGZ-concerns, te weten 19,4 miljoen euro in totaal.

3.3.1 Rentevergoeding NZa en financiële lasten uit jaarrekening, 2011

	NZa: Vergoeding rentelasten (AWBZ)	DigiMV: Financiële lasten	Verschil
<i>mln euro</i>			
Grootteklasse totale bedrijfsopbrengsten			
GGZ			
tot 25 mln	1,0	2,8	-1,8
25 tot 50 mln	3,0	11,3	-8,3
50 tot 100 mln	12,6	15,1	-2,5
100 mln en meer	56,3	63,1	-6,8
subtotaal	72,9	92,3	-19,4
GHZ			
tot 25 mln	5,7	6,0	-0,3
25 tot 50 mln	11,3	13,1	-1,9
50 tot 100 mln	19,9	22,6	-2,7
100 mln en meer	65,2	75,5	-10,3
subtotaal	102,1	117,2	-15,1
VV			
tot 25 mln	39,0	39,5	-0,5
25 tot 50 mln	46,7	42,9	3,8
50 tot 100 mln	60,9	57,4	3,5
100 mln en meer	97,8	113,5	-15,7
subtotaal	244,5	253,4	-8,9
Totaal	419,5	462,9	-43,5

Bron: NZa, CBS.

Daarnaast betreffen de financiële lasten uit de jaarrekeningen zowel de rentelasten m.b.t. Zvw/AWBZ-gefinancierde als overige activiteiten van zorgconcerns. En zijn in dit totaal naast rentelasten ook andere financiële lasten meegenomen, die niet door de NZa middels het rentecalculatiemodel worden vergoed zoals waardeveranderingen immateriële en financiële vaste activa en overige financiële lasten.

4 Lang krediet

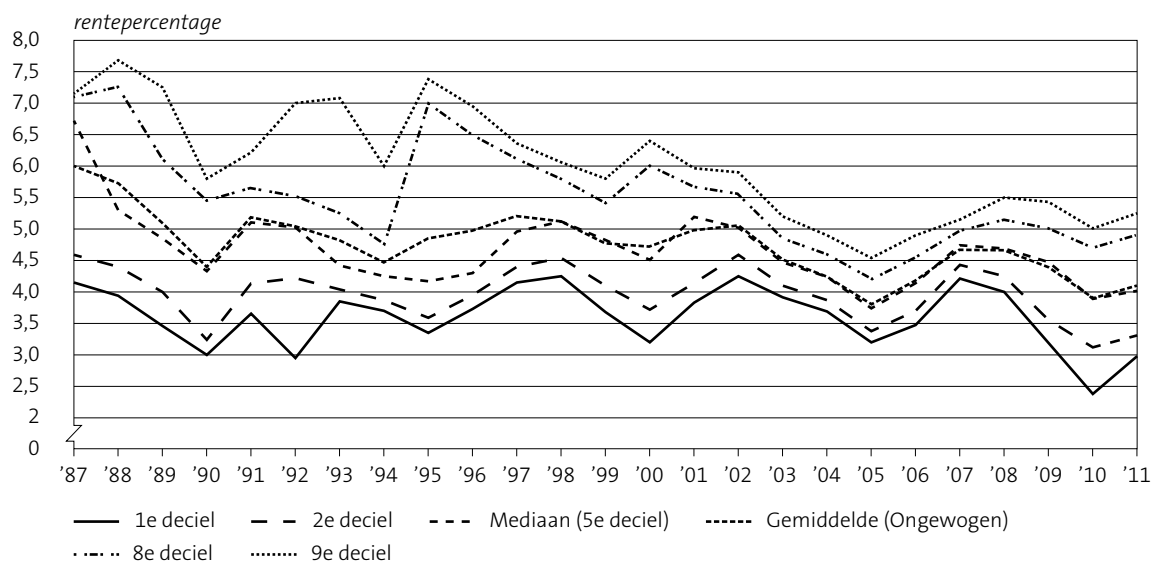
4.1 Spreiding van rente lang krediet

In onderstaande figuur zijn per jaar de gemiddelde rentepercentages weergegeven voor AWBZ-zorgconcerns. In deze groep zijn de concerns met hoofdactiviteit ziekenhuiszorg en thuiszorg niet meegenomen.

De rentepercentages zijn de werkelijke rentepercentages waarvoor zorgconcerns leningen hebben afgesloten. Deze zijn afkomstig uit het overzicht langlopende leningen uit de jaarrekeningen. In onderstaande figuren verwijzen de jaren langs de horizontale as naar de afsluitingsdata van de leningen. Belangrijk daarbij op te merken is dat de figuren alleen gebaseerd zijn op leningen die zorgconcerns in 2011 in het overzicht langlopende schulden hebben beschreven. Dat zijn alle langlopende schulden inclusief de aflossingsverplichtingen van langlopende leningen. In de jaarrekening (en DigiMV) worden deze aflossingsverplichtingen van langlopende leningen onder de kortlopende schulden meegenomen.

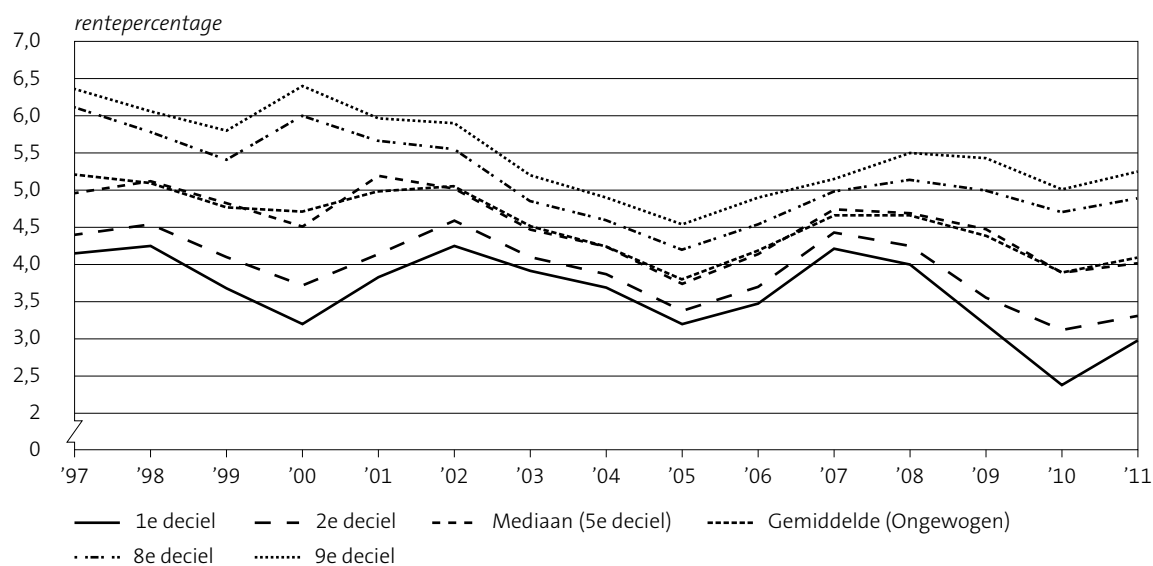
Naast het ongewogen gemiddelde zijn tevens decielgroepen bepaald. Hiervoor is per jaar het totaal aan rentepercentages verdeeld in 10 gelijke groepen of decielen. Ieder deciel heeft betrekking op 10 procent van het aantal rentepercentages. Deciel 10 bevat het laagste 10 procent rentepercentage. De mediaan (5^e deciel) heeft als voordeel boven het gemiddelde dat deze ongevoelig is voor extreme waarden.

4.1.1 Spreiding van rente uit jaarrekeningen 2011, AWBZ-zorgconcerns (excl. T)

Bron: Jaarrekeningen 2011.

4.1.2 Spreiding van rente uit jaarrekeningen 2011, AWBZ-zorgconcerns (excl. T)

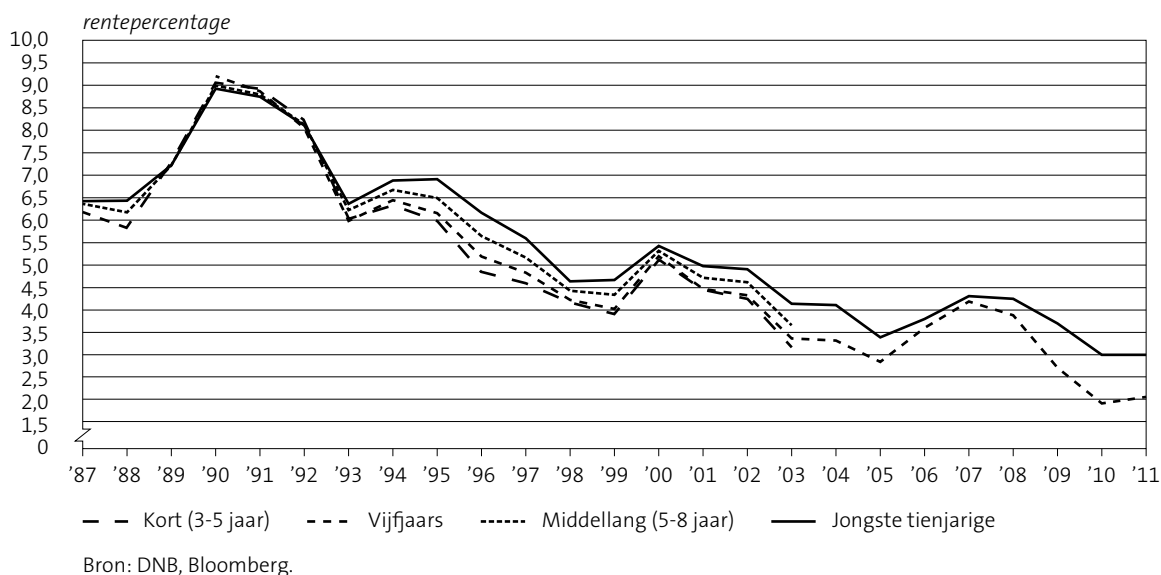
Bron: Jaarrekeningen 2011.

In bovenstaande figuren is duidelijk een grote spreiding tussen rentepercentages zichtbaar. In figuur 4.1.2 wordt op een recenter deel van de getoonde periode van figuur 4.1.1 ingezoomd. De laatste jaren is de spreiding kleiner dan in de jaren '80 en begin jaren '90. Vanaf 2008 neemt de spreiding weer toe. Zie de laatste kolom van tabel 8.4 met cijfers over het interdeciel, d.w.z. het verschil tussen 1^e en 9^e deciel. Voor leningen afgesloten in 2011 was de rente behorende bij de 1^e decielgroep 2,98 procent en die bij de 9^e decielgroep 5,25 procent.

4.2 Kapitaalmarktrente

In figuur 4.2.1 is zichtbaar dat de kapitaalmarktrente, gemeten aan de hand van die van de jongste tienjarige staatslening, sinds 1990 met een hoge waarde van bijna 9 procent gestaag is gedaald naar 2,98 procent in 2010. In de jaren rond 1990 lagen de rentes van de korte, middellange en de tienjarige staatsleningen zeer dicht bij elkaar. Vanaf 1993 zijn de verschillen groter en komen deze in 2000 en 2007 tijdelijk weer bij elkaar te liggen. In 2011 is een einde gekomen aan de daling van de kapitaalmarktrente. De rente van de jongste tienjarige staatslening is in 2011 gelijk gebleven aan 2010.

4.2.1 Rente staatsleningen

4.3 Rente lang krediet naar sector

De mediane rente waarvoor zorginstellingen leningen hebben afgesloten ligt voor de jaren na 2001 dicht bij de kapitaalmarktrente van de 'jongste tienjarige staatslening'. Van de leningen die voor 1996 zijn afgesloten liggen de door zorgconcerns overeengekomen rentepercentages ver onder de kapitaalmarktrente. Voor de jaren na 2006 wordt de afstand tussen de afgesloten rentepercentages en de kapitaalmarktrente weer iets groter. Hierbij liggen de afgesloten rentepercentages boven de kapitaalmarktrente. Zie onderstaande figuren. In figuur 4.3.2 wordt ingezoomd op de jaren 1997 – 2011.

Met ingang van het jaar 1996 is een begin gemaakt met de geleidelijke invoering van de rentenormering voor zorginstellingen. In 2005 is de laatste sector (Verpleging & Verzorging) voor de bepaling van de rentevergoeding volledig genormeerd. Voor de Thuiszorginstellingen geldt een afwijkende bekostigings-systeem. Voor de invoering van de rentenormering waren de rentelasten volledig nacalculeerbaar. Het systeem van rentenormering geeft de zorginstellingen de mogelijkheid om bij gunstig afgesloten rentepercentages een financieel voordeel te behalen, wanneer de afgesloten werkelijke rente onder de normrente ligt. Daarentegen kan de door zorginstellingen overeengekomen rente ook boven de normrente liggen en dus tot een financieel nadeel leiden.

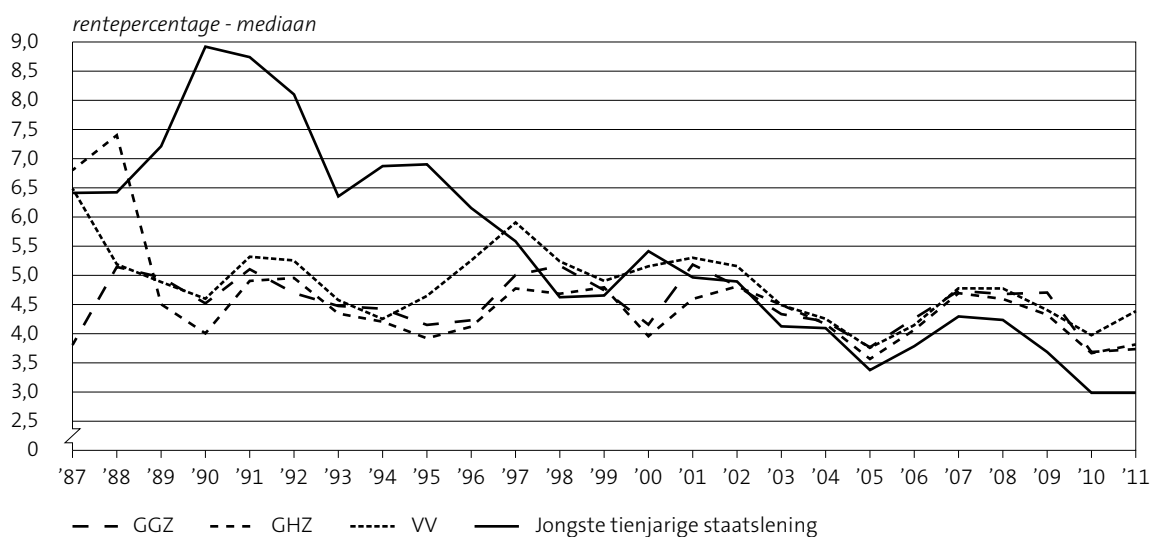
Voor de jaren voor 1996 is een groot verschil zichtbaar tussen de werkelijk betaalde rente en de kapitaalmarktrente. Uit studie van enkele jaarrekeningen uit eerdere jaren (o.a. 2004 en 2005) komt naar voren dat na oprichting van het Waarborgfonds voor de zorgsector in 1999, zorginstellingen diverse leningen opnieuw met borging hebben afgesloten tegen een veel gunstiger rentepercentage. Vermoedelijk zijn de lage rentepercentages in vergelijking tot de kapitaalmarktrente voor 1996 deels het gevolg van deze wijzigingen in de leningenportefeuilles door de zorgconcerns.

Overeenkomstig de kapitaalmarktrente is het mediane rentepercentage voor AWBZ-instellingen van 2001 tot 2005 sterk gedaald van 5,19 procent tot 3,74 procent. In 2006 tot en met 2008 liggen de percentages weer iets hoger, waarna ze in 2009 en 2010 dalen. In 2011 ligt het mediane rentepercentage voor de GGZ

en GHZ iets boven het niveau van 2010. Voor de VVT is in 2011 een sterkere stijging te zien van het mediane rentepercentage ten opzichte van 2010.

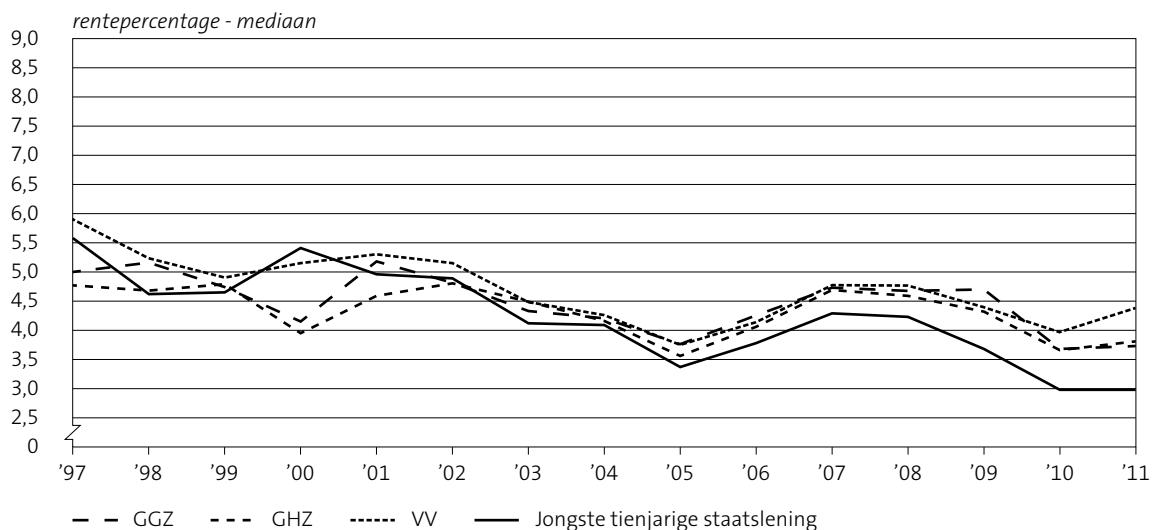
Zoals uit tabellen 8.6 en 8.7 volgt, is het gemiddeld over de jaren 1987 tot en met 2011 afgesloten rentepercentage bij de sector ZKH en vervolgens GHZ het laagste. De gemiddeld afgesloten rentepercentages van VV en T zijn het hoogst.

4.3.1 Mediane rente uit jaarrekeningen 2011 en kapitaalmarktrente

Bron: DNB, jaarrekeningen 2011.

4.3.2 Mediane rente uit jaarrekeningen 2011 en kapitaalmarktrente

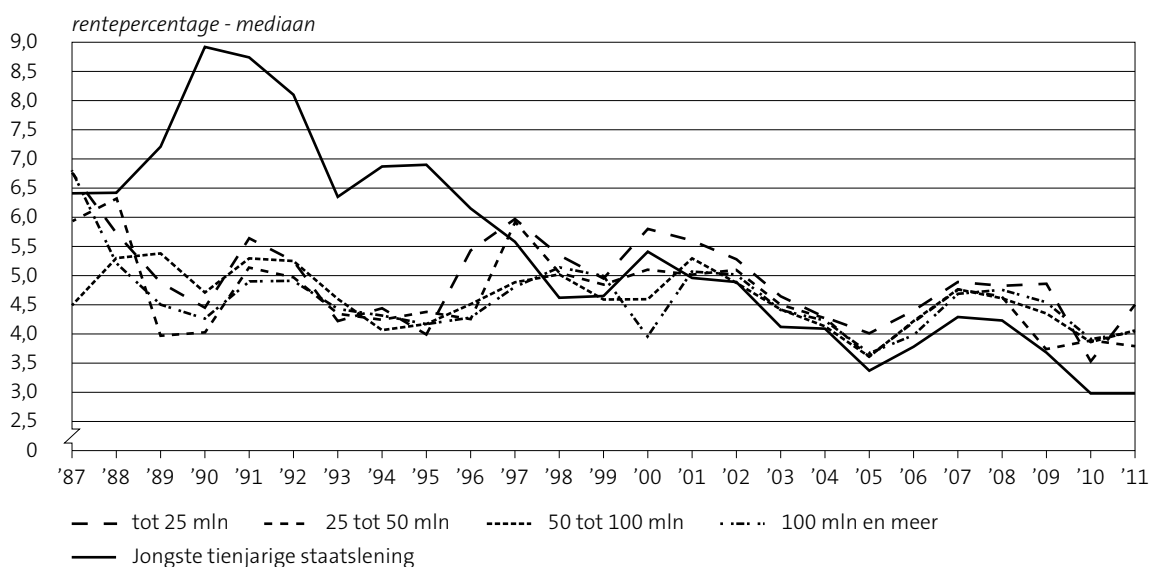

Bron: DNB, jaarrekeningen 2011.

4.4 Rente lang krediet naar grootteklasse totale bedrijfsopbrengsten

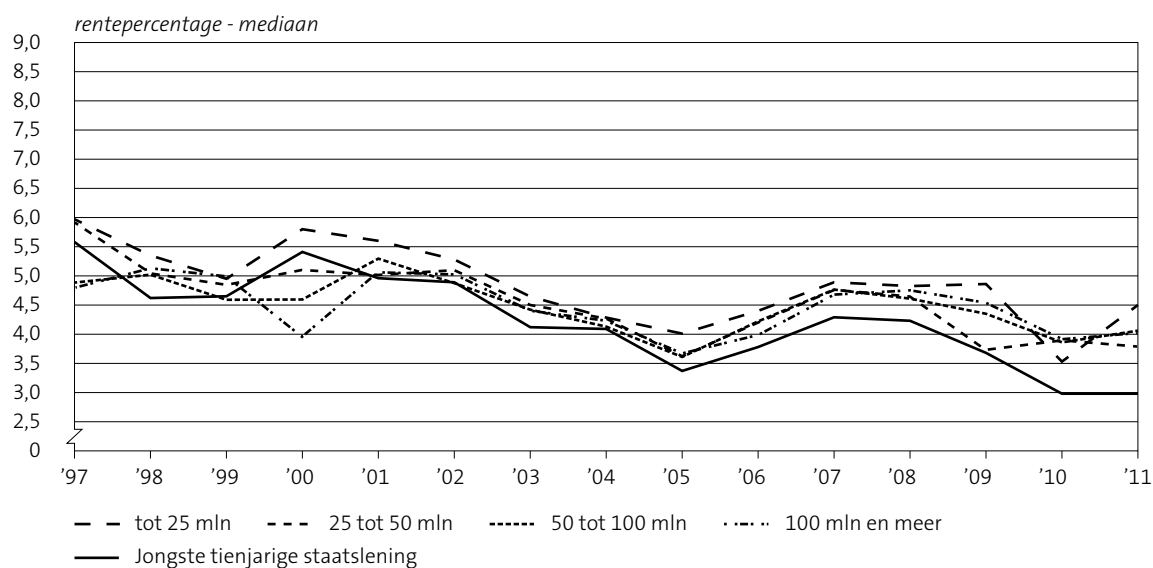
Ook is gekeken naar de relatie tussen de grootte van de bedrijfsopbrengsten van het zorgconcern en de rentepercentages van de afgesloten leningen. In figuren 4.4.1 en 4.4.2 is voor AWBZ-zorgconcerns (exclusief Thuiszorg (T)) de mediane rente voor de jaren 1987 – 2011 respectievelijk de jaren 1997 – 2011 getoond. Hierbij zijn de concerns in vier groepen verdeeld naar grootte van de totale bedrijfsopbrengsten. Uit de figuren volgt dat er geen duidelijke relatie zichtbaar is tussen de grootte van de bedrijfsopbrengsten en het rentepercentage. Wel is zichtbaar dat voor een aantal jaren de kleine zorgconcerns, met bedrijfsopbrengsten kleiner dan 25 miljoen euro, iets hogere rentes hebben afgesloten dan de overige zorgconcerns. Voor de jaren 1987 tot en met 2011 als geheel, komt ditzelfde beeld naar voren.

4.4.1 Mediane rente uit jaarrekeningen 2011 naar grootteklasse van de totale bedrijfsopbrengsten, AWBZ-zorgconcerns (excl. T) en kapitaalmarktrente

Bron: Jaarrekeningen 2011, CBS.

4.4.2 Mediane rente uit jaarrekeningen 2011 naar grootteklasse van de totale bedrijfsopbrengsten, AWBZ-zorgconcerns (excl. T) en kapitaalmarktrente

Bron: Jaarrekeningen 2011, CBS.

4.5 Rente lang krediet naar looptijd van de lening

De gemiddelde rente van leningen met een looptijd van minder dan 5 jaar bedraagt 3,86 procent voor AWBZ-zorgconcerns (excl. Thuiszorg), terwijl bij leningen met een looptijd van 40 jaar of hoger de gemiddelde rente gelijk is aan 4,70 procent. Bij de GGZ-concerns liggen de gemiddelde en mediane rentepercentages van leningen met een looptijd tot 10 jaar iets boven de rentepercentages van afgesloten leningen met een looptijd van 10 tot 20 jaar. Bij de sectoren GHZ en VV en de AWBZ als totaal stijgt veelal het rentepercentage mee met de lengte van de oorspronkelijke looptijd van de leningen.

Hierbij kan worden opgemerkt dat het jaar van afsluiting meer bepalend lijkt voor het gemiddelde rentepercentage, dan de looptijd van de lening. Mogelijke reden hiervoor is dat de gemiddelde rentepercentages over de jaren heen sterk verschillen, en daarbij het afsluitingsjaar het gemiddelde rentepercentage sterk mede bepaalt.

4.5.1 Rente en restschuld eind 2011 uit jaarrekeningen naar oorspronkelijke looptijd ¹⁾

	Gemiddelde rente (ongewogen)	Mediane rente	Restschuld eind 2011	
	%		mln euro	% aandeel
Oorspronkelijke looptijd in jaren				
GGZ				
2 tot 5	4,92	5,12	44	3
5 tot 10	4,79	4,20	23	1
10 tot 20	4,22	4,13	213	13
20 tot 30	4,38	4,33	576	35
30 tot 40	4,57	4,58	496	30
40 en meer	4,51	4,66	311	19
subtotaal	4,45	4,40	1 664	100
GHZ				
2 tot 5	3,78	3,20	19	1
5 tot 10	4,14	3,72	21	1
10 tot 20	4,45	4,39	297	15
20 tot 30	4,38	4,31	611	30
30 tot 40	4,46	4,49	575	28
40 en meer	4,61	4,42	462	23
niet bekend	4,11	4,22	53	3
subtotaal	4,44	4,37	2 038	100
VV				
2 tot 5	3,31	3,17	14	0
5 tot 10	3,91	4,02	72	2
10 tot 20	4,53	4,48	598	13
20 tot 30	4,84	4,66	1 421	32
30 tot 40	4,68	4,62	1 356	30
40 en meer	4,80	4,75	909	20
niet bekend	5,00	5,40	86	2
subtotaal	4,68	4,61	4 456	100
Totaal AWBZ (excl. TZ)				
2 tot 5	3,86	3,25	77	1
5 tot 10	4,09	4,00	116	1
10 tot 20	4,47	4,41	1 108	14
20 tot 30	4,66	4,51	2 607	32
30 tot 40	4,60	4,59	2 428	30
40 en meer	4,70	4,60	1 682	21
niet bekend	4,36	4,50	139	2
totaal	4,58	4,50	8 158	100

Bron: Jaarrekeningen 2011.

¹⁾ Uitgezonderd leningen afgesloten voor 1987.

4.6 Rente lang krediet naar solvabiliteit, weerstandsvermogen en rentabiliteit

Met behulp van een regressie-analyse is gekeken of er een duidelijk verband is tussen een aantal variabelen van het zorgconcern en de rentepercentages waarvoor leningen zijn afgesloten. Bij iedere analyse is per sector de determinatie-coëfficiënt (R^2) en de significantie bepaald. De R^2 is de determinatie-coëfficiënt en geeft het percentage verklaarde variantie weer. Een R^2 van 0,394 betekent dat 39,4 procent van de variantie

in de rente wordt verklaard door de onderzochte variabele. Voor de significantie geldt dat wanneer de significantie onder de 0,05 blijft, verondersteld kan worden dat de uitkomst niet door toeval is ontstaan. Regressie-analyses zijn uitgevoerd voor de volgende verklarende variabelen: solvabiliteit, weerstandsvermogen en rentabiliteit. Voor de meeste van de hiervoor genoemde variabelen, over 2011, geldt dat deze vooral voor de in 2010 en 2011 afgesloten leningen van invloed kunnen zijn. Daarom is de analyse uitgevoerd op alle in 2011 afgesloten leningen, omdat het effect naar verwachting daar het sterkst zal zijn. Maar ook zijn de analyses uitgevoerd op alle zowel in 2010 als 2011 afgesloten leningen. De *solvabiliteit* is bepaald als het totaal eigen vermogen gedeeld door het balanstotaal. Het *weerstandsvermogen* is bepaald als het totaal eigen vermogen gedeeld door de totale bedrijfsopbrengsten. De *rentabiliteit* is bepaald als het bedrijfsresultaat gedeeld door de totale bedrijfsopbrengsten.

4.6.1 Regressie-analyse naar effect van variabele 2011 op werkelijke rente 2010 en 2011 uit jaarrekeningen 2011

	Leningen afgesloten in...					
	2011			2010 en 2011		
	Aantal leningen	R ²	Significantie	Aantal leningen	R ²	Significantie
Solvabiliteit						
ZKH	133	0,0367	<0,05	240	0,0592	<0,05
GGZ	39	0,0161	NS	66	0,0674	<0,05
GHZ	63	0,0005	NS	102	0,0094	NS
VV	134	0,0038	NS	267	0,0008	NS
Weerstandsvermogen						
ZKH	133	0,0707	<0,05	240	0,0783	<0,05
GGZ	39	0,0735	NS	66	0,0022	NS
GHZ	63	0,0100	NS	102	0,0017	NS
VV	134	0,0303	<0,05	267	0,0345	<0,05
Rentabiliteit						
ZKH	133	0,0062	NS	240	0,0077	NS
GGZ	39	0,0196	NS	66	0,0136	NS
GHZ	63	0,0033	NS	102	0,0003	NS
VV	134	0,0003	NS	267	0,0001	NS

Bron: Jaarrekeningen 2011, CBS.

NS = Niet Significant.

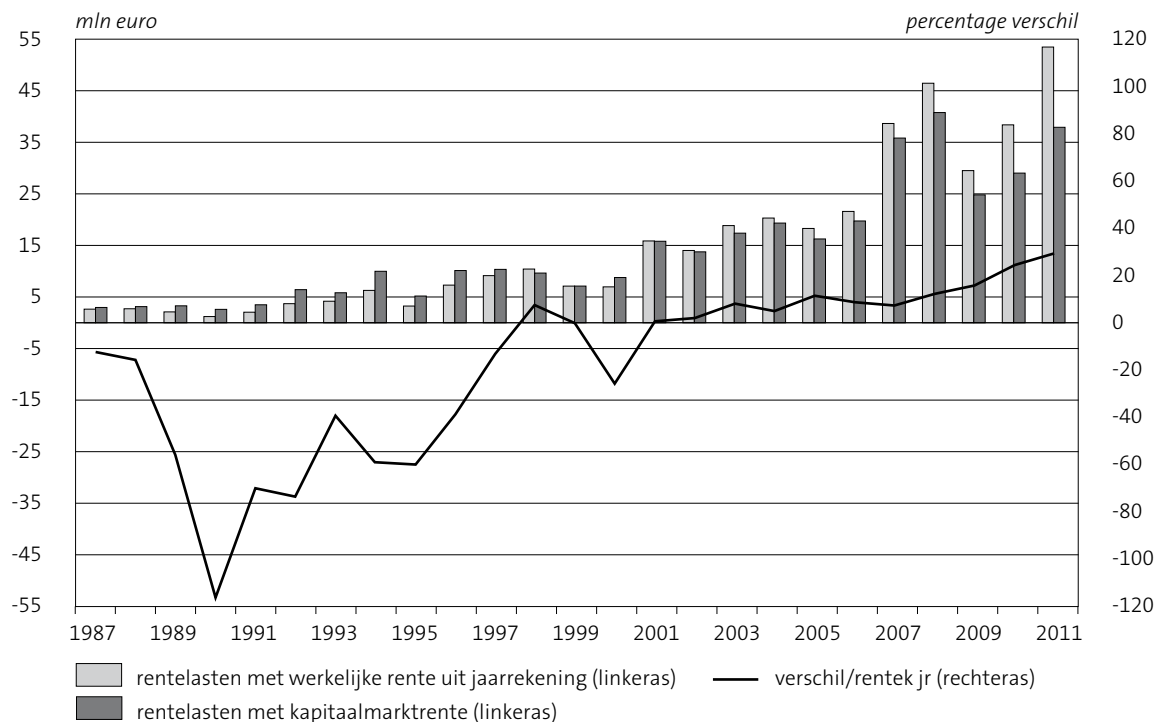
Uit de resultaten van de analyse voor leningen afgesloten in 2011 afzonderlijk en in zowel de jaren 2010 als 2011 volgt dat bij de sector ZKH het effect op de rente van de solvabiliteit en het weerstandsvermogen significant is. Dat wil zeggen dat de significantie kleiner is dan 0,05. Voor de VV is significantie zichtbaar bij het weerstandsvermogen. Bij geen van de sectoren, ook niet bij de ziekenhuizen, is significantie zichtbaar voor rentabiliteit.

4.7 Rentelasten lang krediet

Verschillende rentepercentages leiden bij gelijke restschulden tot verschillende rentelasten. Gekeken is naar de omvang van de rentelasten van langlopende leningen op basis van de werkelijke rente en op basis van de 'jongste tienjarige staatslening'. Hiervoor zijn de restschulden van alle beschikbare leningen vermenigvuldigd met beide rentepercentages. In figuur 4.7.1 zijn van de beschikbare leninggegevens uit de jaarrekeningen de rentelasten zichtbaar per jaar van afsluiting. De totaalbedragen in deze figuur

betreffen *alleen* leningen waarvoor een restschuld eind 2010 en/of eind 2011 beschikbaar is. De totalen zijn niet opgehoogd tot het populatietotaal uit de statistiek Zorginstellingen van het CBS. Zie daarvoor tabel 8.11.

4.7.1 Rentelasten lang krediet: werkelijke rente uit jaarrekeningen 2011 voor AWBZ-zorgconcerns (excl. T) en kapitaalmarktrente

Bron: DNB, Jaarrekeningen 2011.

De getrokken lijn in figuur 4.7.1 geeft het procentuele verschil weer tussen berekende kosten op basis van de werkelijke rentepercentages uit de jaarrekeningen en op basis van de kapitaalmarktrente, ten opzichte van de berekende werkelijke rentelasten.

Zoals ook uit de figuren van paragraaf 4.3 naar voren komt verschillen de werkelijke rentepercentages en die van de 'jongste tienjarige staatslening' veel van elkaar in de jaren voor 1997. In de jaren na 1997 zijn die verschillen veel kleiner. Dit resulteert ook in een verschil in rentelasten. Dat verschil is vóór 1997 procentueel gezien veel groter dan voor de jaren na 1997 (met uitzondering van het jaar 2000). Vanaf 2007 zien we het verschil weer oplopen.

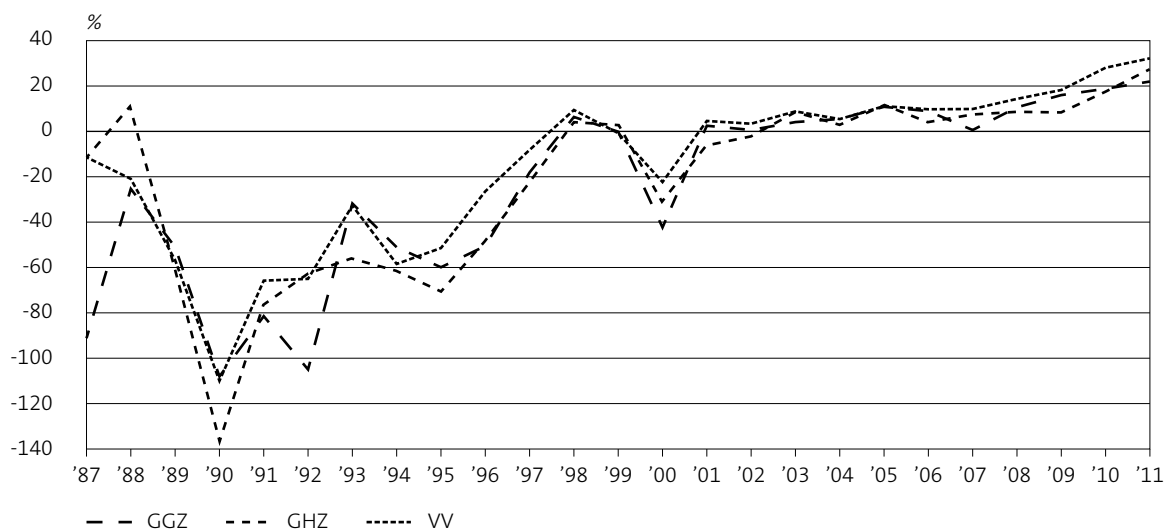
De daling van de totale rentekosten in 2009 is het gevolg van een lagere omvang van in 2009 afgesloten leningen uit de beschikbare jaarrekeningen. Vooral bij de GGZ is een sterke daling zichtbaar ten opzichte van 2008, maar ook bij de VV is er een daling. Vanaf 2009 tot 2011 stijgen de totale rentekosten weer ieder jaar ten opzichte van het voorgaande jaar.

In de jaren na 1997 tot 2011 varieert het procentuele verschil in rentekosten tussen -13 en 29 procent, waarbij de werkelijke rentelasten vanaf 2001 ieder jaar hoger zijn dan de rentelasten berekend met kapitaalmarktrente.

De niet opgehoogde rentelasten van langlopende leningen op basis van de werkelijke rente uit de jaarrekeningen 2011 over de jaren 1987 tot en met 2011 zijn gelijk aan 384,6 miljoen euro voor AWBZ-zorgconcerns (exclusief thuiszorginstellingen). Dat is vrijwel gelijk aan de berekende rentelasten op

basis van de kapitaalmarktrente, ter grootte van 359,5 miljoen euro. In het eerste rapport op basis van jaarrekeningen 2007 lagen de totale werkelijke rentelasten nog onder de totale rentelasten op basis van kapitaalmarktrente. Sinds 2001 zijn de werkelijke rentelasten ieder jaar groter dan de rentelasten op basis van kapitaalmarktrente. Dit resulteert nu in totaal hogere werkelijke rentelasten over de afgelopen 24 jaar in vergelijking tot de rentelasten op basis van de kapitaalmarktrente. Zie voor de berekende rentelasten per sector tabel 8.10.

4.7.2 Procentueel verschil berekende rentelasten (jaarrekening en jongste tienjarige staatslening) gedeeld door rentelasten uit jaarrekeningen, naar sector

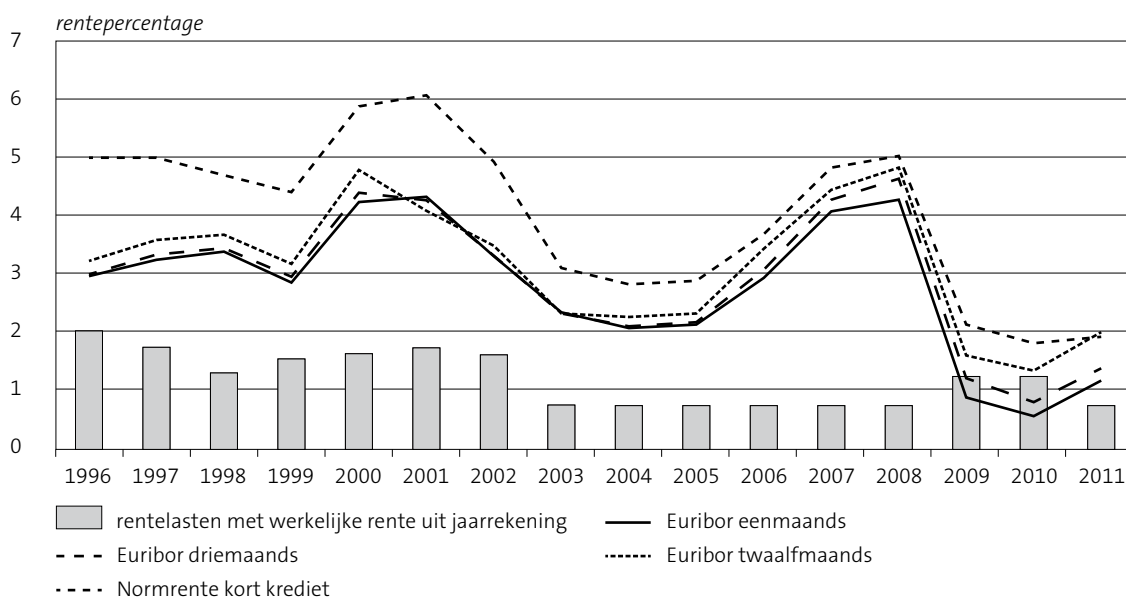

Bron: DNB, Jaarrekeningen 2011.

De in figuur 4.7.1 getoonde lijn met het procentuele verschil tussen de rentelasten voor alle AWBZ-concerns (in de steekproef), is in figuur 4.7.2 uitgesplitst naar sector. Vanaf 1999 zijn de verschillen per sector kleiner dan in de jaren daarvoor.

5 Kort krediet

5.1 Geldmarktrente en normrente van de NZa voor kort krediet

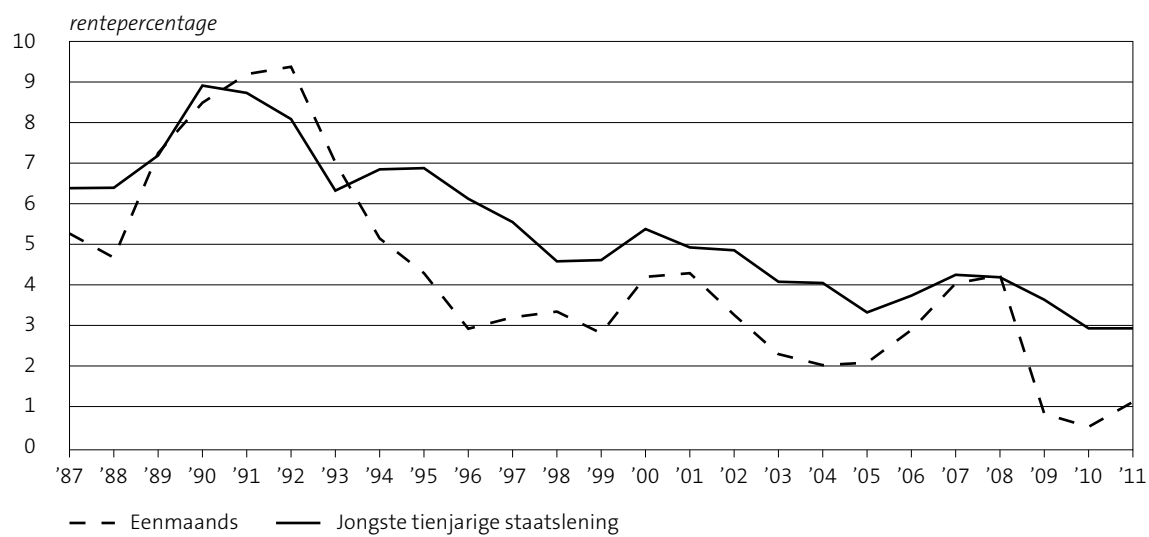

Bron: DNB, NZa.

De normrente van de NZa voor kort krediet wordt jaarlijks vastgesteld en gebruikt voor het berekenen van de aanvaardbare rentelasten van kort krediet. De normrente bestaat uit twee delen: de basisrente en een renteopslag. Met ingang van 2003 is de basisrente gelijk aan het jaargemiddelde van het Euribortarief voor 1 maand. Tot en met 2002 werd de basisrente door de NZa gebaseerd op het jaargemiddelde van de basisrente van de grote Nederlandse Handelsbanken. De renteopslag tot en met 2002 was 0,95% en van 2003 tot en met 2008 en 2011 is de renteopslag 0,75%. In 2009 en 2010 is de normrente met een extra opslag van 0,5% opgehoogd. Dit in verband met de kredietcrisis en de door kredietverschaffers gehanteerde liquiditeitstoeslagen. (bron: NZa).

Bij vrijwel alle rentevoeten is zichtbaar dat deze in 2011 weer stijgen.

5.2 Rente Euribor (tot 1999 Aibor) Eenmaands en Jongste tienjarige staatslening

Uit figuur 5.2 blijkt dat de korte-termijnrente in de meeste jaren lager ligt dan de lange termijnrente.

6 Conclusies

Op basis van de overzichten van langlopende leningen uit de representatieve steekproef van jaarrekeningen 2011 is de ontwikkeling in de afgelopen twintig jaar geschetst van de werkelijke rentepercentages en rentelasten. Verder zijn de gerealiseerde rentelasten vergeleken met de door de NZa vergoede rentelasten en is het verschil bekeken tussen de werkelijke rente en de kapitaalmarktrente. De AWBZ-concerns uit de steekproef hebben gezamenlijk 26,1 miljard euro aan totale bedrijfsopbrengsten en vertegenwoordigen 97% van de totale bedrijfsopbrengsten van alle AWBZ-concerns.

In 2011 ontvingen alle AWBZ-zorgconcerns (exclusief thuiszorginstellingen) een totaalbedrag van 420 miljoen euro als vergoeding voor de rentelasten (AWBZ-financiering). Deze vergoeding is lager dan de totale gerealiseerde financiële lasten, waarvan het merendeel rentelasten betreft, ter grootte van 463 miljoen euro.

De rentepercentages waarvoor zorgconcerns langlopende leningen afsluiten verschillen sterk. De spreiding van de rente is sinds de introductie van de rentenormering in 1996 minder groot.

Voor leningen afgesloten in 2011 was de rente behorende bij de 1^e decielgroep 2,98 procent en die bij de 9^e decielgroep 5,25 procent. Verder blijkt dat de afgesloten mediane rente in 2011 weer stijgt na een jarenlange daling vanaf 2007.

Vanaf 1996 is het verschil tussen de mediaan van de afgesloten rente en de kapitaalmarktrente gering. Vanaf 2008 neemt de spreiding tussen de afgesloten rentepercentages weer toe en wordt de afstand tussen de afgesloten rentepercentages en de kapitaalmarktrente weer iets groter. Hierbij liggen de afgesloten rentepercentages boven de kapitaalmarktrente.

Tussen afgesloten rentepercentages en sector is geen duidelijk verband zichtbaar. Ook is er geen duidelijke relatie met de grootteklasse van de totale bedrijfsopbrengsten. Wel is zichtbaar dat voor een aantal jaren de kleine zorgconcerns, met bedrijfsopbrengsten kleiner dan 25 miljoen euro, iets hogere rentes hebben afgesloten dan de overige zorgconcerns.

In de uitkomsten van dit onderzoek lijkt de looptijd in jaren van de lening niet direct van invloed op het gerealiseerde rentepercentage. De kapitaalmarktrente in een bepaald jaar lijkt van grotere invloed. Bij de GGZ-concerns liggen de gemiddelde en mediane rentepercentages van leningen met een looptijd tot 10 jaar iets boven de rentepercentages van afgesloten leningen met een looptijd van 10 tot 20 jaar. Bij de sectoren GHZ en VV en de AWBZ als totaal stijgt veelal het rentepercentage mee met de lengte van de oorspronkelijke looptijd van de leningen.

Uit de regressie-analyse naar het effect van een aantal variabelen op het rentepercentage, voor de jaren 2010 en 2011, en 2011 afzonderlijk, blijkt bij de sector ziekenhuizen een gering negatief verband zichtbaar tussen solvabiliteit en rentepercentage en tussen weerstandsvermogen en rentepercentage. Voor de VV is significantie zichtbaar bij het weerstandsvermogen. Bij geen van de sectoren is significantie zichtbaar voor rentabiliteit.

De niet opgehoogde rentelasten van langlopende leningen op basis van de werkelijke rente uit de jaarrekeningen 2011 over de jaren 1987 tot en met 2011 zijn gelijk aan 384,6 miljoen euro voor AWBZ-zorgconcerns (exclusief thuiszorginstellingen). Dat is vrijwel gelijk aan de berekende rentelasten op basis van de kapitaalmarktrente, ter grootte van 359,5 miljoen euro. In het eerste rapport op basis van jaarrekeningen 2007 lagen de totale werkelijke rentelasten nog onder de totale rentelasten op basis van

de kapitaalmarktrente. Sinds 2001 zijn de werkelijke rentelasten ieder jaar groter dan de rentelasten op basis van kapitaalmarktrente. Dit resulteert nu in totaal hogere werkelijke rentelasten van leningen afgesloten in de afgelopen 24 jaar in vergelijking tot de rentelasten op basis van de kapitaalmarktrente.

7 Begrippen en afkortingen

ABR – Algemeen bedrijfsregister van het CBS, gebaseerd op het Handelsregister van de Kamers van Koophandel.

Aflossingsverplichtingen langlopende leningen – Totaal leningen met oorspronkelijke looptijd van meer dan één jaar, en een resterende looptijd van minder dan één jaar.

Afschrijvingen – De waardevermindering van duurzame productiemiddelen, zoals machines, gebouwen, vervoermiddelen en software, als gevolg van normale slijtage en voorzienbare economische veroudering.

Aibor – Voorloper van Euribor. Aibor was tot 1 januari 1999 de rente waartegen een aantal banken elkaar afrekenden.

AWBZ – Algemene Wet Bijzondere Zorgkosten

Crediteuren – Openstaande rekeningen voor geleverde producten of diensten die nog betaald moeten worden door de zorginstelling.

Euribor – Euro Interbank Offered Rate. Euribor is het rentetarief waartegen een groot aantal Europese banken elkaar leningen in euro's verstrekt. Binnen Euribor zijn er diverse rentetarieven, met verschillende looptijd. O.a. eenmaands, driemaands, twaalfmaands. (bron: HomeFinance.nl)

Financiële lasten – Rentelasten, de kosten van leningen, het verlies op deelnemingen en het verlies op beleggingen.

Financieringsoverschot – Schulden uit hoofde van financieringsoverschot. Het financieringsverschil is het geaccumuleerde verschil tussen het wettelijk vastgestelde jaarlijkse budget voor AWBZ- en Zvw-zorg en de daarop ontvangen vergoedingen. In het geval van een negatief financieringsverschil (oftewel meer ontvangen dan volgens het budget vastgesteld) is sprake van een schuld genaamd 'financieringsoverschot'.

GGZ – Geestelijke gezondheidszorg (inclusief verslavingszorg): Psychiatrische ziekenhuizen, Riagg's, RIBW's en geïntegreerde instellingen.

GHZ – Gehandicaptenzorg: dagverblijven en tehuizen

Geldmarktrente – Rente op leningen/beleggingen met een relatief korte looptijd (1 tot 12 maanden).

Jongste tienjarige staatslening – Volledige naam is 'kapitaalmarktrente van de jongste 10-jarige staatslening'. Dit is de gemiddelde kapitaalmarktrentevoet, afgemeten aan het rendement op de jongste tienjarige staatslening (bron: DNB).

Kapitaalmarkt – Onder de kapitaalmarkt wordt de markt verstaan waarop waardepapieren verhandeld worden met een looptijd van meer dan 1 jaar.

Kapitaalmarktrente – Lange rente.

Kapitaallasten – Som van de afschrijvingen, kosten van huur en lease van kapitaalgoederen en financiële lasten.

Kortlopende schulden – Verplichtingen die in het komende boekjaar moeten worden nagekomen.

Kortlopende schulden aan kredietinstellingen – Verplichtingen bij kredietinstellingen. Een kredietinstelling is een bedrijf met rechtspersoonlijkheid dat zich hoofdzakelijk bezig houdt met financiële bemiddeling, dat wil zeggen het aantrekken, omzetten en uitzetten van financiële middelen.

Langlopende schulden – Verplichtingen die voor een periode langer dan een jaar zijn aangegaan en waarvan de omvang vaststaat.

Nominale rente – De marktrente, die wordt gevormd door de reële rente en het verdisconteerde inflatiepercentage.

Normrente – Door de NZa vergoede rente aan zorginstellingen.

Overige bedrijfslasten – Totale bedrijfslasten exclusief afschrijvingen en huur/lease kapitaalgoederen.

Reële rente – Rente gecorrigeerd voor de inflatie. (Reële rente = Nominale rente $-$ inflatie).

SBI – StandaardBedrijfsIndeling - De SBI is gebaseerd op de indeling van de Europese Unie (Nomenclature statistique des activités économiques dans la Communauté Européenne, afgekort: NACE) en op die van de Verenigde Naties (International Standard Industrial Classification of All Economic Activities, afgekort: ISIC). Deze indelingen worden ongeveer eens in de 15 jaar geactualiseerd. De structuur van de SBI bestaat uit vijf cijfers, waarbij de eerste vier cijfers, op een aantal uitzonderingen na, gelijk zijn aan de NACE. Op het niveau van de afdelingen, aangegeven door twee cijfers, stemmen SBI en NACE overeen met de ISIC.

T –Thuiszorg – Onderdeel van SBI ‘Verpleging, Verzorging en Thuiszorg (VVT).

Totale bedrijfsopbrengsten – De opbrengsten uit de normale bedrijfsuitoefening, in dit geval verkopen van goederen en diensten, evenals de waarde van voorraadmutaties, geactiveerde productie voor het eigen bedrijf, subsidies en schadeuitkeringen.

Totale bedrijfslasten – De kosten die zijn gemaakt om de bedrijfsopbrengsten te realiseren, te weten de personeelskosten, de afschrijvingen op vaste activa en de overige bedrijfslasten.

Voorzieningen – Onderdeel van het vreemd vermogen waarvan de omvang of het moment van afwikkeling onzeker is. Bijvoorbeeld onderhoudsvoorzieningen.

V&V – Verpleging en Verzorging. Onderdeel van SBI ‘Verpleging, Verzorging en Thuiszorg (VVT)’.

Werkelijke rente – De rente die zorginstellingen werkelijk hebben betaald. Dit in tegenstelling tot de normrente.

ZKH – Ziekenhuizen: Academische, algemene en categorale ziekenhuizen en revalidatie-instellingen.

Zvw – Zorgverzekeringswet.

8 Tabellenset

Tabellen bij hoofdstuk 3

8.1 Opbouw totaal balans passiva per sector

	ZKH		GGZ		GHZ		VV		T	
	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011
<i>mln euro</i>										
Eigen vermogen (incl. voorzieningen)	4 309	4 871	1 098	1 263	1 846	2 048	3 251	3 548	253	294
Langlopende schulden	8 525	9 804	1 579	1 700	2 183	2 225	5 130	5 730	132	82
Kortlopende schulden (incl. Financieel overschot)	8 946	8 818	2 165	1 868	1 700	1 660	3 239	3 109	427	331
Kortlopende schulden	7 914	7 331	1 637	1 618	1 648	1 640	3 171	3 052	425	327
Financieel overschot	1 032	1 486	528	250	52	20	68	57	2	4
Totaal passiva	21 780	23 493	4 842	4 831	5 730	5 933	11 620	12 388	812	707
<i>% aandeel</i>										
Eigen vermogen (incl. voorzieningen)	20	21	23	26	32	35	28	29	31	42
Langlopende schulden	39	42	33	35	38	38	44	46	16	12
Kortlopende schulden (incl. Financieel overschot)	41	38	45	39	30	28	28	25	53	47
Kortlopende schulden	36	31	34	33	29	28	27	25	52	46
Financieel overschot	5	6	11	5	1	0	1	0	0	1
Totaal passiva	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Bron: CBS.

8.2 Opbouw kort- en langlopende schulden per sector

	ZKH		GGZ		GHZ		VV		T	
	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011
<i>mln euro</i>										
Langlopende schulden	8 525	9 804	1 579	1 700	2 183	2 225	5 130	5 730	132	82
Aflossingsverpl. langlopende leningen	694	727	153	122	146	170	312	343	20	17
Kortlopende schulden aan kredietinstellingen	2 584	1 611	499	511	380	298	561	386	34	4
Crediteuren	991	1 069	167	200	221	233	441	446	61	39
Overige kortlopende schulden	3 645	3 924	819	785	901	939	1 858	1 878	310	267
Totaal schulden	16 439	17 135	3 217	3 318	3 831	3 865	8 302	8 783	557	409
<i>% aandeel</i>										
Langlopende schulden	52	57	49	51	57	58	62	65	24	20
Aflossingsverpl. langlopende leningen	4	4	5	4	4	4	4	4	4	4
Kortlopende schulden aan kredietinstellingen	16	9	16	15	10	8	7	4	6	1
Crediteuren	6	6	5	6	6	6	5	5	11	10
Overige kortlopende schulden	22	23	25	24	24	24	22	21	56	65
Totaal schulden	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Bron: CBS.

8.3 Representativiteit onderzoek, naar sector en grootteklasse van totale bedrijfsopbrengsten, 2011

	Aantal zorgconcerns			Totaal bedrijfsopbrengsten			Totaal eindstand (restschuld) langlopende leningen		
	Lening-gegevens uit Jaarrekening beschikbaar	Geen lening-gegevens beschikbaar	Totaal	Lening-gegevens uit Jaarrekening beschikbaar	Geen lening-gegevens beschikbaar	Totaal	Lening-gegevens uit Jaarrekening beschikbaar	Geen lening-gegevens beschikbaar	Totaal
	<i>Aantal</i>			<i>mln euro</i>					
ZKH									
tot 25 mln	5	1	6	76	4	81	54	1	55
25 tot 50 mln	9	0	9	334	0	334	142	0	142
50 tot 100 mln	19	2	21	1 474	155	1 629	647	91	738
100 mln en meer	68	2	70	19 371	431	19 802	9 427	169	9 596
subtotaal	101	5	106	21 255	590	21 845	10 270	260	10 530
GGZ									
tot 25 mln	11	34	45	106	194	299	26	1	28
25 tot 50 mln	18	4	22	589	153	742	227	10	237
50 tot 100 mln	15	0	15	1 117	0	1 117	306	0	306
100 mln en meer	18	0	18	3 392	0	3 392	1 251	0	1 251
subtotaal	62	38	100	5 203	347	5 550	1 810	13	1 823
GHZ									
tot 25 mln	38	31	69	343	69	412	120	5	125
25 tot 50 mln	21	3	24	812	108	920	240	26	266
50 tot 100 mln	22	0	22	1 539	0	1 539	496	0	496
100 mln en meer	25	0	25	4 741	0	4 741	1 508	0	1 508
subtotaal	106	34	140	7 435	177	7 612	2 364	32	2 395
VV									
tot 25 mln	132	47	179	1 360	390	1 750	862	49	911
25 tot 50 mln	49	1	50	1 817	26	1 843	1 024	18	1 043
50 tot 100 mln	45	0	45	3 139	0	3 139	1 398	0	1 398
100 mln en meer	39	0	39	7 166	0	7 166	2 721	0	2 721
subtotaal	265	48	313	13 482	416	13 899	6 006	67	6 072
T									
tot 25 mln	11	111	122	54	285	339	7	0	7
25 tot 50 mln	2	5	7	72	190	262	4	1	4
50 tot 100 mln	7	1	8	512	90	601	24	10	33
100 mln en meer	3	1	4	446	129	575	54	0	54
subtotaal	23	118	141	1 084	693	1 777	88	11	99
Totaal AWBZ (excl. ZKH en T)									
tot 25 mln	181	112	293	1 808	653	2 461	1 009	55	1 064
25 tot 50 mln	88	8	96	3 218	287	3 506	1 491	55	1 545
50 tot 100 mln	82	0	82	5 795	0	5 795	2 200	0	2 200
100 mln en meer	82	0	82	15 298	0	15 298	5 480	1	5 481
subtotaal	433	120	553	26 120	940	27 060	10 179	111	10 290
Totaal (incl. ZKH en T)									
tot 25 mln	197	224	421	1 938	943	2 881	1 070	57	1 127
25 tot 50 mln	99	13	112	3 624	477	4 101	1 636	55	1 691
50 tot 100 mln	108	3	111	7 781	244	8 025	2 871	101	2 971
100 mln en meer	153	3	156	35 115	560	35 676	14 961	170	15 131
Totaal	557	243	800	48 459	2 224	50 683	20 538	382	20 920

Bron: Jaarrekeningen 2011, CBS.

Tabellen bij hoofdstuk 4

8.4 Spreiding van rente uit jaarrekeningen 2011, AWBZ-zorgconcerns (excl. T)

	Gemiddelde (Ongewogen)	1 ^e deciel	2 ^e deciel	Mediaan (5 ^e deciel)	8 ^e deciel	9 ^e deciel	Interdeciel ¹⁾
%							
1987	5,99	4,15	4,59	6,72	7,10	7,15	3,00
1988	5,73	3,94	4,40	5,30	7,25	7,68	3,74
1989	5,07	3,46	4,00	4,85	6,10	7,25	3,79
1990	4,40	3,00	3,24	4,33	5,45	5,80	2,80
1991	5,18	3,66	4,14	5,11	5,66	6,22	2,56
1992	5,04	2,95	4,22	5,03	5,53	7,00	4,05
1993	4,82	3,85	4,04	4,42	5,25	7,08	3,23
1994	4,48	3,70	3,87	4,25	4,75	6,00	2,30
1995	4,84	3,35	3,59	4,17	7,00	7,38	4,03
1996	4,97	3,73	3,95	4,30	6,50	6,95	3,22
1997	5,20	4,15	4,40	4,96	6,12	6,36	2,21
1998	5,11	4,25	4,54	5,12	5,79	6,06	1,81
1999	4,78	3,68	4,10	4,83	5,41	5,80	2,12
2000	4,71	3,20	3,72	4,51	6,00	6,40	3,20
2001	4,98	3,83	4,14	5,19	5,67	5,97	2,14
2002	5,05	4,25	4,59	5,02	5,56	5,90	1,65
2003	4,51	3,92	4,10	4,47	4,85	5,20	1,29
2004	4,24	3,69	3,87	4,24	4,60	4,90	1,21
2005	3,80	3,20	3,38	3,74	4,20	4,54	1,34
2006	4,18	3,48	3,70	4,14	4,55	4,90	1,43
2007	4,67	4,21	4,43	4,74	4,97	5,15	0,94
2008	4,66	4,00	4,25	4,69	5,15	5,50	1,50
2009	4,40	3,19	3,56	4,48	5,00	5,43	2,24
2010	3,89	2,38	3,12	3,89	4,70	5,01	2,63
2011	4,10	2,98	3,31	4,02	4,90	5,25	2,27
1987–2011	4,62	3,45	3,87	4,53	5,30	5,98	2,53
2001–2011	4,39	3,35	3,75	4,41	5,00	5,39	2,04
2006–2011	4,32	3,22	3,66	4,42	4,95	5,20	1,98

Bron: jaarrekeningen 2011.

¹⁾ Interdeciel = verschil tussen 1^e en 9^e deciel.

8.5 Kapitaalmarktrente: korte, middellange, vijfjaars en jongste tienjarige staatslening

	Kort (3-5 jaar)	Middellang (5-8 jaar)	Vijfjaars	Jongste tienjarige
	%			
1987	6,17	6,35		6,41
1988	5,82	6,16		6,42
1989	7,26	7,21		7,21
1990	9,05	8,99	9,20	8,92
1991	8,91	8,79	8,86	8,74
1992	8,22	8,12	8,04	8,10
1993	6,01	6,21	5,97	6,35
1994	6,31	6,66	6,43	6,87
1995	5,97	6,48	6,14	6,90
1996	4,84	5,63	5,17	6,15
1997	4,58	5,15	4,81	5,58
1998	4,16	4,41	4,21	4,62
1999	3,89	4,32	4,00	4,65
2000	5,11	5,30	5,18	5,41
2001	4,44	4,70	4,45	4,96
2002	4,23	4,60	4,31	4,89
2003	3,15	3,64	3,35	4,12
2004			3,30	4,09
2005			2,82	3,37
2006			3,58	3,78
2007			4,17	4,29
2008			3,86	4,23
2009			2,69	3,68
2010			1,90	2,98
2011			2,04	2,98

Bron: DNB, Bloomberg.

8.6 Gemiddelde (ongewogen) rente uit jaarrekeningen 2011 naar sector en kapitaalmarktrente

	Jongste tienjarige staats lening	Gemiddeld (ongewogen) rente						Totaal aantal leningen					
		ZKH	T	GGZ	GHZ	VV	Tot AWBZ (excl. ZKH en T)	ZKH	T	GGZ	GHZ	VV	Tot AWBZ (excl. ZKH en T)
	%							aantal					
1987	6,41	6,33	4,59	4,84	6,30	5,89	5,99	11	4	3	21	34	58
1988	6,42	5,06	6,60	4,75	6,63	5,58	5,73	12	2	3	13	58	74
1989	7,21	4,74	.	4,87	5,04	5,13	5,07	15	-	9	15	38	62
1990	8,92	4,48	.	4,72	3,83	4,47	4,40	9	-	6	7	32	45
1991	8,74	5,20	9,80	4,73	4,96	5,39	5,18	28	1	11	17	42	70
1992	8,10	5,34	.	4,31	4,93	5,31	5,04	26	-	14	24	48	86
1993	6,35	4,32	5,97	4,78	4,41	5,12	4,82	34	6	16	38	52	106
1994	6,87	4,43	5,81	4,97	4,35	4,49	4,48	36	1	16	71	82	169
1995	6,90	4,44	4,00	4,66	4,22	5,27	4,84	25	1	14	26	44	84
1996	6,15	5,11	4,21	4,73	4,26	5,48	4,97	35	3	14	50	77	141
1997	5,58	5,32	5,43	4,99	4,76	5,51	5,20	24	3	15	69	110	194
1998	4,62	4,99	6,17	5,21	4,71	5,24	5,11	43	4	25	43	109	177
1999	4,65	4,51	5,42	4,47	4,74	4,84	4,78	37	6	16	31	101	148
2000	5,41	4,96	5,38	4,36	4,17	5,04	4,71	41	3	17	33	74	124
2001	4,96	4,60	4,82	4,95	4,64	5,21	4,98	132	2	27	65	98	190
2002	4,89	4,60	4,84	4,83	4,87	5,16	5,05	73	5	22	42	120	184
2003	4,12	4,23	4,56	4,42	4,51	4,54	4,51	112	5	51	69	154	274
2004	4,09	4,14	4,20	4,14	4,15	4,32	4,24	143	2	24	85	146	255
2005	3,37	3,55	4,71	3,87	3,68	3,83	3,80	141	8	29	49	135	213
2006	3,78	4,06	4,30	4,40	4,06	4,17	4,18	159	3	33	58	141	232
2007	4,29	4,62	5,44	4,39	4,67	4,72	4,67	97	8	27	65	132	224
2008	4,23	4,65	6,07	4,63	4,53	4,72	4,66	72	4	54	48	123	225
2009	3,68	4,34	6,26	4,67	4,48	4,30	4,40	100	4	26	39	105	170
2010	2,98	3,93	5,15	4,17	3,67	3,90	3,89	107	4	27	39	133	199
2011	2,98	4,04	6,56	3,70	3,78	4,36	4,10	133	9	39	63	136	238
1987–2011	5,43	4,36	5,42	4,50	4,45	4,73	4,62	1 645	88	538	1 080	2 324	3 942
2001–2011	3,94	4,20	5,34	4,37	4,28	4,45	4,39	1 269	54	359	622	1 423	2 404
2006–2011	3,66	4,22	5,79	4,33	4,21	4,36	4,32	668	32	206	312	770	1 288

Bron: DNB, Jaarrekeningen 2011.

8.7 Mediane rente uit jaarrekeningen 2011 naar sector en kapitaalmarktrente

	Jongste tienjarige staats lening	Mediane rente						Totaal aantal leningen					
		ZKH	T	GGZ	GHZ	VV	Tot AWBZ (excl. ZKH en T)	ZKH	T	GGZ	GHZ	VV	Tot AWBZ (excl. ZKH en T)
		%						aantal					
1987	6,41	6,12	4,59	3,80	6,80	6,49	6,72	11	4	3	21	34	58
1988	6,42	4,96	6,60	5,14	7,40	5,19	5,30	12	2	3	13	58	74
1989	7,21	4,50	.	4,96	4,50	4,88	4,85	15	0	9	15	38	62
1990	8,92	4,30	.	4,52	4,00	4,60	4,33	9	0	6	7	32	45
1991	8,74	5,10	9,80	5,10	4,90	5,31	5,11	28	1	11	17	42	70
1992	8,10	5,18	.	4,69	4,95	5,25	5,03	26	0	14	24	48	86
1993	6,35	4,26	5,30	4,47	4,34	4,58	4,42	34	6	16	38	52	106
1994	6,87	4,11	5,81	4,42	4,20	4,25	4,25	36	1	16	71	82	169
1995	6,90	3,80	4,00	4,15	3,92	4,65	4,17	25	1	14	26	44	84
1996	6,15	4,44	4,22	4,23	4,12	5,25	4,30	35	3	14	50	77	141
1997	5,58	5,04	5,80	5,00	4,77	5,90	4,96	24	3	15	69	110	194
1998	4,62	4,95	6,20	5,16	4,68	5,24	5,12	43	4	25	43	109	177
1999	4,65	4,60	5,48	4,74	4,79	4,90	4,83	37	6	16	31	101	148
2000	5,41	4,80	5,35	4,15	3,95	5,15	4,51	41	3	17	33	74	124
2001	4,96	4,90	4,82	5,18	4,59	5,30	5,19	132	2	27	65	98	190
2002	4,89	4,76	4,51	4,82	4,81	5,15	5,02	73	5	22	42	120	184
2003	4,12	4,28	5,47	4,33	4,49	4,49	4,47	112	5	51	69	154	274
2004	4,09	4,16	4,20	4,21	4,16	4,25	4,24	143	2	24	85	146	255
2005	3,37	3,49	4,49	3,76	3,56	3,75	3,74	141	8	29	49	135	213
2006	3,78	4,04	4,20	4,26	4,06	4,14	4,14	159	3	33	58	141	232
2007	4,29	4,61	4,65	4,73	4,69	4,77	4,74	97	8	27	65	132	224
2008	4,23	4,65	5,64	4,68	4,59	4,77	4,69	72	4	54	48	123	225
2009	3,68	4,48	6,45	4,70	4,32	4,40	4,48	100	4	26	39	105	170
2010	2,98	3,75	5,45	3,68	3,66	3,97	3,89	107	4	27	39	133	199
2011	2,98	3,96	6,70	3,73	3,81	4,38	4,02	133	9	39	63	136	238
1987–2011	4,96	4,28	5,30	4,45	4,35	4,65	4,53	1 645	88	538	1 080	2 324	3 942
2001–2011	4,09	4,20	5,00	4,35	4,31	4,48	4,41	1 269	54	359	622	1 423	2 404
2006–2011	3,73	4,24	5,43	4,37	4,31	4,47	4,42	668	32	206	312	770	1 288

Bron: DNB, Jaarrekeningen 2011.

8.8 Gemiddelde (ongewogen) rente uit jaarrekeningen 2011 naar grootteklasse bedrijfsopbrengsten, AWBZ-concerns (excl. T) en kapitaalmarktrente

	Jongste tienjarige staatslening	Gemiddeld (ongewogen) rente naar grootteklasse totaal bedrijfsopbrengsten			
		tot 25 mln	25 tot 50 mln	50 tot 100 mln	100 mln en meer
	%				
1987	6,41	6,20	5,79	5,05	6,31
1988	6,42	5,85	6,24	5,59	5,67
1989	7,21	5,38	4,38	5,59	4,74
1990	8,92	4,52	4,15	4,47	4,41
1991	8,74	6,04	5,69	5,12	4,87
1992	8,10	4,60	5,60	5,34	4,77
1993	6,35	4,55	4,47	5,14	4,74
1994	6,87	4,71	4,50	4,25	4,56
1995	6,90	5,01	5,26	4,98	4,54
1996	6,15	5,45	5,11	5,09	4,78
1997	5,58	5,69	5,47	5,09	5,03
1998	4,62	5,32	5,05	4,96	5,10
1999	4,65	4,90	4,90	4,52	4,87
2000	5,41	5,45	4,75	4,68	4,17
2001	4,96	5,39	4,77	5,01	4,84
2002	4,89	5,34	5,10	4,96	4,96
2003	4,12	4,59	4,61	4,48	4,46
2004	4,09	4,45	4,16	4,22	4,21
2005	3,37	3,96	3,64	3,83	3,70
2006	3,78	4,35	4,14	4,25	4,01
2007	4,29	4,86	4,56	4,69	4,62
2008	4,23	4,92	4,48	4,41	4,73
2009	3,68	5,06	4,01	4,24	4,37
2010	2,98	3,53	3,88	3,99	3,96
2011	2,98	4,22	3,91	4,09	4,12
1987–2011	5,43	4,82	4,56	4,61	4,58
2001–2011	3,94	4,59	4,29	4,35	4,38
2006–2011	3,66	4,53	4,18	4,25	4,32

Bron: DNB, Jaarrekeningen 2011, CBS.

8.9 Mediane rente uit jaarrekeningen 2011 naar grootteklasse bedrijfsopbrengsten, AWBZ-concerns (excl. T) en kapitaalmarktrente

	Jongste tienjarige staatslening	Mediane rente naar grootteklasse totaal bedrijfsopbrengsten			
		tot 25 mln	25 tot 50 mln	50 tot 100 mln	100 mln en meer
	%				
1987	6,41	6,77	5,93	4,49	6,80
1988	6,42	5,73	6,33	5,30	5,22
1989	7,21	4,88	3,98	5,38	4,50
1990	8,92	4,45	4,03	4,71	4,26
1991	8,74	5,64	5,14	5,30	4,90
1992	8,10	5,25	4,97	5,25	4,91
1993	6,35	4,22	4,35	4,60	4,43
1994	6,87	4,44	4,26	4,07	4,32
1995	6,90	3,99	4,38	4,17	4,17
1996	6,15	5,43	4,26	4,51	4,28
1997	5,58	5,97	5,92	4,89	4,80
1998	4,62	5,35	5,05	5,02	5,14
1999	4,65	4,95	4,85	4,59	4,99
2000	5,41	5,80	5,10	4,60	3,95
2001	4,96	5,60	5,02	5,30	5,06
2002	4,89	5,28	5,10	4,88	5,02
2003	4,12	4,65	4,50	4,42	4,41
2004	4,09	4,29	4,27	4,13	4,23
2005	3,37	4,01	3,62	3,61	3,67
2006	3,78	4,40	4,20	4,22	3,98
2007	4,29	4,89	4,76	4,77	4,69
2008	4,23	4,83	4,64	4,61	4,76
2009	3,68	4,86	3,74	4,35	4,54
2010	2,98	3,53	3,89	3,86	3,91
2011	2,98	4,50	3,80	4,06	4,03
1987–2011	4,96	4,75	4,45	4,53	4,46
2001–2011	4,09	4,63	4,34	4,40	4,39
2006–2011	3,73	4,68	4,31	4,39	4,40

Bron: DNB, Jaarrekeningen 2011, CBS.

8.10 Rentelasten naar sector (rente uit jaarrekening en kapitaalmarktrente) (onopgehoogd, alleen op basis van beschikbare detailinformatie leningen) ¹⁾

	Restschuld eind 2011			Rentepercentage				Rentelasten					
	GGZ	GHZ	VV	Gemiddelde uit jaarrekening			Jongste tienjarige staats- lening	Jaarrekening			Kapitaalmarktrente		
				GGZ	GHZ	VV		GGZ	GHZ	VV	GGZ	GHZ	VV
	mln euro			%				mln euro					
1987	0,9	7,7	34,7	4,84	6,30	5,83	6,41	0,0	0,5	2,1	0,1	0,6	2,3
1988	0,8	6,3	33,7	4,75	6,63	5,51	6,42	0,1	0,5	2,1	0,2	0,4	2,5
1989	13,2	10,6	18,5	4,87	5,04	5,07	7,21	0,6	0,5	1,0	1,0	0,8	1,5
1990	2,7	6,5	14,4	4,72	3,83	4,34	8,92	0,1	0,3	0,8	0,3	0,7	1,7
1991	3,9	5,7	12,0	4,73	4,96	5,39	8,74	0,3	0,3	1,4	0,6	0,6	2,3
1992	19,9	18,1	36,6	4,31	4,93	5,31	8,10	0,8	1,0	1,9	1,7	1,6	3,1
1993	11,3	28,1	46,5	4,78	4,43	5,12	6,35	0,6	1,2	2,4	0,8	1,8	3,2
1994	17,4	73,4	44,3	4,87	4,35	4,49	6,87	0,9	3,3	2,1	1,3	5,4	3,3
1995	15,1	26,6	28,3	4,48	4,22	5,30	6,90	0,7	1,1	1,4	1,1	1,9	2,2
1996	27,3	48,6	65,9	4,73	4,26	5,48	6,15	1,3	2,6	3,3	2,0	3,9	4,2
1997	22,4	51,6	102,7	4,99	4,76	5,51	5,58	1,1	2,4	5,6	1,3	3,0	6,0
1998	24,2	59,6	112,4	5,26	4,71	5,19	4,62	1,3	3,0	6,1	1,2	2,9	5,5
1999	14,7	24,7	106,9	4,45	4,74	4,83	4,65	0,7	1,3	5,1	0,7	1,2	5,1
2000	16,9	33,6	101,3	4,18	4,19	5,02	5,41	0,7	1,5	4,8	0,9	1,9	5,9
2001	84,0	74,3	79,3	4,90	4,64	5,20	4,96	5,1	5,1	5,6	5,0	5,5	5,4
2002	52,9	45,6	169,0	4,83	4,87	5,15	4,89	2,7	2,4	8,8	2,7	2,5	8,5
2003	80,5	94,0	221,6	4,42	4,51	4,55	4,12	3,8	4,4	10,6	3,7	4,0	9,7
2004	94,4	114,2	240,5	4,14	4,15	4,32	4,09	4,3	5,0	11,0	4,0	4,9	10,4
2005	88,5	77,2	283,6	3,87	3,68	3,82	3,37	3,4	3,5	11,4	3,1	3,1	10,1
2006	78,6	91,4	325,6	4,40	4,06	4,17	3,78	3,5	3,9	14,2	3,2	3,8	12,8
2007	170,4	238,9	383,6	4,39	4,67	4,72	4,29	7,6	11,5	19,6	7,5	10,6	17,7
2008	274,0	148,5	441,8	4,63	4,53	4,72	4,23	14,9	7,3	24,3	13,3	6,7	20,8
2009	163,5	126,2	360,3	4,67	4,48	4,30	3,68	6,9	5,3	17,2	5,8	4,9	14,1
2010	174,2	209,8	551,1	4,17	3,67	3,90	2,98	6,5	7,6	24,3	5,2	6,3	17,5
2011	212,0	416,9	641,4	3,70	3,78	4,35	2,98	8,1	17,1	28,2	6,3	12,4	19,1

Bron: DNB, Jaarrekeningen 2011, CBS.

¹⁾ De leningen waarvan zowel Restschuld 2010 als Restschuld 2011 ontbreken zijn in deze tabel niet meegenomen.

8.11 Afleiding rentelasten voor totale populatie op basis van detailinformatie leningen uit jaarrekeningen, 2011

	GGZ		GHZ		VV	
	Jaarrekening ¹⁾	Totale populatie CBS-statistiek ²⁾	Jaarrekening ¹⁾	Totale populatie CBS-statistiek ²⁾	Jaarrekening ¹⁾	Totale populatie CBS-statistiek ²⁾
<i>mln euro</i>						
Restschuld 2011	1 664	1 822	2 038	2 395	4 456	6 073
Rentelasten uit jaarrekening 2011	76	92	93	117	215	253

Bron: DNB, Jaarrekeningen 2011, CBS.

¹⁾ Onopgehoogd.

²⁾ Opgehoogd.

Tabellen bij hoofdstuk 5

8.12 Vergelijking Euribor en normrente van de NZa

	Euribor (tot 1999 Aibor)			Normrente NZa	Normrente kort krediet +/- Eenmaands Euribor
	Eenmaands	Driemaands	Twaalfmaands	Kort krediet	
%					
1996	2,97	3,00	3,23	5,00	2,03
1997	3,25	3,34	3,59	5,00	1,75
1998	3,39	3,45	3,68	4,70	1,31
1999	2,86	2,96	3,18	4,41	1,55
2000	4,24	4,40	4,79	5,88	1,64
2001	4,33	4,27	4,09	6,07	1,74
2002	3,31	3,32	3,49	4,93	1,62
2003	2,35	2,33	2,33	3,11	0,76
2004	2,08	2,11	2,27	2,83	0,75
2005	2,14	2,18	2,33	2,89	0,75
2006	2,94	3,08	3,44	3,69	0,75
2007	4,08	4,28	4,45	4,83	0,75
2008	4,28	4,64	4,83	5,03	0,75
2009	0,89	1,22	1,61	2,14	1,25
2010	0,57	0,81	1,35	1,82	1,25
2011	1,18	1,39	2,01	1,93	0,75

Bron: DNB, NZa.

8.13 Vergelijking euribor en jongste tienjarige staatslening

	Euribor (tot 1999 Aibor) Eenmaands	Jongste tienjarige staatslening	Vershil
	%		procentpunt
1987	5,30	6,41	1,11
1988	4,71	6,42	1,71
1989	7,27	7,21	-0,06
1990	8,50	8,92	0,42
1991	9,20	8,74	-0,46
1992	9,38	8,10	-1,28
1993	7,04	6,35	-0,69
1994	5,18	6,87	1,69
1995	4,33	6,90	2,57
1996	2,97	6,15	3,18
1997	3,25	5,58	2,33
1998	3,39	4,62	1,23
1999	2,86	4,65	1,79
2000	4,24	5,41	1,17
2001	4,33	4,96	0,63
2002	3,31	4,89	1,58
2003	2,35	4,12	1,77
2004	2,08	4,09	2,01
2005	2,14	3,37	1,23
2006	2,94	3,78	0,84
2007	4,08	4,29	0,21
2008	4,28	4,23	-0,05
2009	0,89	3,68	2,79
2010	0,57	2,98	2,42
2011	1,18	2,98	1,80

Bron: DNB.

Medewerkers publicatie

Auteur

Karin Riksen